

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การทูตวิทยาศาสตร์ กรณีศึกษา: การผลักดัน
การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตร
ระหว่างไทยกับนิวซีแลนด์ ระหว่างปี 2558 ถึง 2561
การดำเนินการ ปัญหา และข้อเสนอแนะ

จัดทำโดย นายพสุศิษฏ์ วงศ์สุรวัฒน์
รหัส 11016

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 11 ปี 2562
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การทูตวิทยาศาสตร์ กรณีศึกษา: การผลักดัน
การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตร
ระหว่างไทยกับนิวซีแลนด์ ระหว่างปี 2558 ถึง 2561
การดำเนินการ ปัญหา และข้อเสนอแนะ

จัดทำโดย นายพสุศิษฏ์ วงศ์สุรวัฒน์
รหัส 11016

หลักสูตรนักรับราชการทูต รุ่นที่ 11 ปี 2562
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักรับบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....
(เอกอัครราชทูต ดร. อภิชาติ ชินวรโรณ)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤตินี ญัฏฐวุฒิสวัสดิ์)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภัทเรศ ศรีโชติ)
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การทูตวิทยาศาสตร์ (Science Diplomacy) เป็นอีกมิติหนึ่งของการดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตที่นับวันจะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ทั้งในโลกปัจจุบันและในอนาคต เนื่องจากการทูตวิทยาศาสตร์ในมิติต่างๆ สามารถส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน ต่อสุขภาพและการสาธารณสุข ต่อขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ และต่อความอยู่รอดปลอดภัยของมนุษยชาติ นักการทูตที่แม้ไม่มีความรู้หรือความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ จึงไม่อาจมองข้ามการทูตวิทยาศาสตร์ได้อีกต่อไป

นอกเหนือไปจากความสำคัญในตัวเองของการทูตวิทยาศาสตร์ที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ในสถานะที่การดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตแบบ “ดั้งเดิม” เกิด “สะดุด” ลงด้วยปัญหาใดๆ การทูตวิทยาศาสตร์ในฐานะที่เป็นแขนงหนึ่งของการทูตสาธารณะ (Public Diplomacy) ก็ยังสามารถจะดำเนินต่อไปได้ และสามารถช่วยทำให้ความสัมพันธ์ทวิภาคีในภาพรวมยังคงมีพลวัตรต่อไปได้อย่างเป็นประโยชน์

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้มุ่งศึกษารณितัวอย่างของการใช้การทูตวิทยาศาสตร์มาช่วยประคับประคองความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย-นิวซีแลนด์ในช่วงที่ความสัมพันธ์สะดุดลง หลังจากการเข้าควบคุมการบริหารประเทศของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ซึ่งฝ่ายนิวซีแลนด์ไม่สบายใจกับเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ เนื่องจากเห็นว่าประเทศไทยได้เดินทางมาไกลมากแล้ว ในเส้นทางประชาธิปไตย (แบบตะวันตก)

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวลลิงตันได้พยายามผลักดันการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตรซึ่งนิวซีแลนด์มีความก้าวหน้าและมีความเชี่ยวชาญสูง ได้แก่ การพัฒนาพันธุกรรมโคนมทนร้อน และการสร้างเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) สำหรับอุตสาหกรรมการเลี้ยงโคนม เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการฝูงโคนมแบบครบวงจร ซึ่งสถานเอกอัครราชทูตฯ ได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วน โดยได้ปรึกษารื้อกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องของทั้งฝ่ายไทยและนิวซีแลนด์แล้วว่า เทคโนโลยีและนวัตกรรมดังกล่าวน่าจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมของไทย ซึ่งเป็นอาชีพที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานให้ชาวไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 เพื่อให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมไทยสู่ระดับสากล

นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงบริบทความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและนิวซีแลนด์ร่วมด้วย จะพบว่า ไทยและนิวซีแลนด์มีความตกลงความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น และความตกลงดังกล่าวจะมีผลอย่างสมบูรณ์ในไม่ช้า โดยหนึ่งในสินค้าที่ไทยและนิวซีแลนด์ให้ความสำคัญมาก คือ นมและผลิตภัณฑ์นม เนื่องจากนิวซีแลนด์เป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์นมรายใหญ่ และไทยก็นำเข้าผลิตภัณฑ์นมจำนวนมาก (นำเข้าสูงเป็นอันดับต้นๆ ในหมวดอาหาร) เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ซึ่งไทยมีความเชี่ยวชาญ

หากมองจากมุมมองภาคอุตสาหกรรม จะพบว่า เป็นสิ่งดีที่ภาคอุตสาหกรรมของไทยจะสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์นมที่มีคุณภาพสูงจากนิวซีแลนด์ในราคาที่ถูกลง และในปริมาณที่เพียงพอต่อ

ความต้องการ ซึ่งเป็นอุปสรรคของความตกลงฉบับนี้ แต่หลายฝ่ายก็ยังคงมีความกังวลถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมของไทย แม้จะไม่พบข้อมูลเชิงวิเคราะห์สนับสนุนข้อกังวลดังกล่าว แต่เมื่อผลิตภัณฑ์นมที่มีคุณภาพและมีราคาถูกลงทะลักเข้ามาในตลาดไทย การช่วยติดอาวุธให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมของไทยจึงน่าจะมีความจำเป็นยิ่งและมีเงื่อนไขเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

จากความสำเร็จและบริบทต่างๆ ดังกล่าวมา สถานเอกอัครราชทูตฯ จึงได้เร่งผลักดันการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่องในช่วงปี พ.ศ. 2558–2561 แต่กลับไม่ประสบผลสำเร็จดังที่ตั้งใจไว้ งานวิจัยชิ้นนี้จึงได้ศึกษาวิเคราะห์การดำเนินการของสถานเอกอัครราชทูตฯ ในมิติต่างๆ ในช่วงดังกล่าว ประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่พบทั้งจากฝ่ายไทยและฝ่ายนิวซีแลนด์ ทั้งในเชิงเทคนิคและในเชิงสังคม โดยมีข้อจำกัดทั้งด้านเทคนิคและความเชี่ยวชาญของนักการทูตเป็นตัวแปรหนึ่งด้วย เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในการดำเนินการ โดยเสนอให้มีการสร้างเครือข่ายที่ยั่งยืนในการดำเนินการด้านการทูตวิทยาศาสตร์ ทั้งภายในกระทรวงการต่างประเทศ ทั้งในระดับชาติกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย และในระดับนานาชาติ รวมถึงเสนอแนะกลไกในการติดตามความคืบหน้าในการดำเนินงาน เนื่องจากหน่วยงานเจ้าภาพหลักในการสานต่อทางด้านเทคนิคและวิชาการจะไม่ใช่กระทรวงการต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังเสนอให้มีการสนับสนุนการคงอยู่และควมมีพลวัตของเครือข่าย รวมถึงการใช้เครือข่ายให้เกิดประโยชน์สูงสุด

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตร
นักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ รุ่นที่ 11 ประจำปี 2562

เอกสารฉบับนี้จะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงลงได้โดยปราศจากความกรุณา การชี้แนะ
คำแนะนำตลอดจนความเอาใจใส่ของอาจารย์ที่ปรึกษา เอกอัครราชทูต ดร. อภิชาติ ชินวรรณ
ซึ่งเป็นอดีตผู้บังคับบัญชาที่ข้าพเจ้าให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างสูง และคณะอาจารย์ที่ปรึกษา
ผู้ทรงคุณวุฒิอีก 2 ท่าน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร. กฤตินี ณัฐวุฒิมลิตี และผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร. ภัทเรศ ศรีโชติ ซึ่งข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณทุกท่านที่เปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าได้ปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนข้อมูล ข้อคิดเห็น
และได้ให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณสถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน
ที่ได้จัดการอบรมหลักสูตรนี้เป็นอย่างดี และได้ดูแลผู้เข้ารับการอบรมทุกคนเป็นอย่างดียิ่งตลอดช่วง
ระยะเวลา 12 สัปดาห์ที่ผ่านมา ข้าพเจ้าจะได้นำความรู้และประสบการณ์อันมีคุณค่าที่ได้รับจากการอบรม
ครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติราชการเพื่อประเทศชาติและประชาชนต่อไป

ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูตฯ รุ่นที่ 11 ทุกท่าน
ที่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ให้กำลังใจ สนับสนุน และกอดตันซึ่งกันและกันมาโดยตลอด

ขอบกพร่องใดในเอกสารการศึกษานี้ ข้าพเจ้าขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

พสุศิษฏ์ วงศ์สุรวัฒน์
สิงหาคม 2562

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา	3
1.4 คำถามการศึกษา	3
1.5 สมมติฐานการศึกษา	3
1.6 ประโยชน์ของการศึกษา	4
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 แนวคิดทฤษฎี	5
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
2.3 สรุปกรอบแนวคิด	9
บทที่ 3 ผลการศึกษา	10
3.1 บริบทของความสัมพันธ์ไทย-นิวซีแลนด์	10
3.2 นโยบายสำคัญของรัฐบาลไทย Thailand 4.0	13
3.3 การทูตวิทยาศาสตร์	13
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	22
4.1 สรุปผลการศึกษา	22
4.2 ข้อเสนอแนะ	23
บรรณานุกรม	26
ภาคผนวก	
ก. Aide Memoire ของรัฐบาลนิวซีแลนด์ นำส่งถึงฝ่ายไทยโดยหนังสือสถานเอกอัครราชทูตนิวซีแลนด์ประจำประเทศไทย ที่ 2014/035 ลงวันที่ 9 มิถุนายน 2557	30
ข. ข้อมูลเกี่ยวกับ Thailand–New Zealand Closer Economic Partnership	32
ประวัติผู้เขียน	34

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเรื่องนี้มีที่มาจากการสังเกตถึงความพยายามของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวลลิงตันร่วมกับกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ กระทรวงการต่างประเทศ ที่จะรักษาผลประโยชน์ของประเทศไทยในการดำเนินความสัมพันธ์ทวิภาคีกับนิวซีแลนด์ในช่วงเวลาที่ความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย-นิวซีแลนด์ค่อนข้างมีความห่างเหิน โดยภายหลังการเข้าควบคุมอำนาจการบริหารประเทศโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ฝ่ายนิวซีแลนด์ได้ปรับท่าทีของตน โดยลดการมีปฏิสัมพันธ์กับไทยลงในทุกมิติ (ภาคผนวก ก.) โดยเฉพาะในระดับการเมือง และมี “ธง” ว่า จะปรับความสัมพันธ์กับไทยให้คืนสู่สภาพปกติก็ต่อเมื่อฝ่ายไทยมีความชัดเจนในการที่จะ “กลับคืนสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์” ดังเดิม ซึ่งนิวซีแลนด์มีจุดยืนที่ชัดเจนและสร้างเงื่อนไขว่า ต้องการจะเห็นฝ่ายไทยจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปที่บริสุทธิ์ ยุติธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้เสียก่อน

ในการดำเนินความสัมพันธ์ของสถานเอกอัครราชทูตฯ กับฝ่ายนิวซีแลนด์ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดจากฝ่ายนิวซีแลนด์ดังกล่าว นอกจากสถานเอกอัครราชทูตฯ จะต้องใช้วิถีทางการทูตแบบดั้งเดิม ตามหลักการดำเนินการทางการทูตทั่วไป ด้วยการเพียรพยายามเข้าพบหารือและชี้แจงกับทุกภาคส่วนของนิวซีแลนด์ในทุกระดับ เพื่อสร้างให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับภาพลักษณ์และพัฒนาการของไทยในด้านต่างๆ โดยเฉพาะสถานการณ์ทางการเมืองของไทยในขณะนั้น ซึ่งไทยได้เดินมาถึงทางตัน และการเข้าควบคุมอำนาจการบริหารประเทศของ คสช. ถือเป็นทางออกสุดท้าย (last resort) เพื่อหลีกเลี่ยงความรุนแรงอันอาจเกิดขึ้น รวมถึงการเร่งดำเนินการชี้แจงสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของไทยกับกลุ่มคนหรือกลุ่มบุคคลที่อาจสามารถมีอิทธิพลต่อ (influence) การตัดสินใจของฝ่ายรัฐบาลนิวซีแลนด์ในการที่จะปรับท่าทีที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับฝ่ายไทยเพิ่มขึ้น อาทิ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ฝ่ายทหาร ฝ่ายความมั่นคง ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน เพื่อรักษาพลวัตรของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยไม่รีรอที่จะต้องให้สถานการณ์ต่างๆ เข้า “เงื่อนไข” ที่ฝ่ายนิวซีแลนด์ได้ตั้งไว้ นอกจากนี้ สถานเอกอัครราชทูตฯ ยังได้พยายามใช้การทูตสาธารณะ (Public Diplomacy) โดยอาศัยอำนาจอ่อน (Soft Power) ที่สำคัญของไทยในการสร้างพันธมิตรกับภาคส่วนอื่นๆ ที่ไม่ใช่รัฐบาลของนิวซีแลนด์อย่างต่อเนื่องอีกด้วย อาทิ การจัดงานฉลองความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-นิวซีแลนด์ ครบรอบ 60 ปี โดยการนำการแสดงทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นศิลปะชั้นสูงของไทย ได้แก่ การแสดงโขน ไปจัดแสดงที่โรงละคร Saint James' Theatre กรุงเวลลิงตัน รวมถึงการใช้อาหารไทยซึ่งเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในนิวซีแลนด์เป็นเครื่องมือ โดยการจัดงานเทศกาลไทยที่จัตุรัส Odlins Plaza ใจกลางกรุงเวลลิงตัน การสาธิตการปรุงอาหารไทยที่ตลาดสดวันอาทิตย์ริมอ่าวเวลลิงตัน (Habourside Market) ซึ่งเป็นสถานที่ที่ชาวกรุงเวลลิงตันและนักท่องเที่ยวนิยมไปเดินจับจ่ายซื้อของ และการเปิดการเรียนการสอนการปรุงอาหารไทยในรูปของคอร์สอาหารไทยพิเศษ

ระยะสั้นร่วมกับสถาบันการศึกษาชั้นนำที่มีความเชี่ยวชาญและมีชื่อเสียงในด้านการสอนงาน การบริการ (hospitality) ของกรุงเวลลิงตัน ได้แก่ WelTec (Wellington Institute of Technology) และของนครโอ๊คแลนด์ ได้แก่ AUT (Auckland University of Technology)

นอกจากนี้ เพื่อเป็นการผลักดันการส่งเสริมนโยบายด้านเศรษฐกิจที่สำคัญยิ่งของรัฐบาลไทย ในการนำพาประเทศไทยไปสู่การเป็น “ประเทศไทย 4.0” และการผลักดันนโยบายที่สอดรับกันของ กระทรวงการต่างประเทศโดยกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ ที่ระบุว่า การส่งเสริมความร่วมมือด้าน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (วทน.) และการศึกษาระหว่างไทยกับออสเตรเลียและ นิวซีแลนด์ ถือเป็นยุทธศาสตร์และเสาหลักของการดำเนินนโยบายของไทยต่อภูมิภาคแปซิฟิกใต้ และเป็นตัวชี้วัดหลักของกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้¹ รวมถึงแนวทางที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (นายพิเชฐ ดุรงคเวโรจน์) และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (นายดอน ปรมมัตถวินัย) – (ตำแหน่งในขณะนั้น) ได้เห็นพ้องกันในการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำ “แผนยุทธศาสตร์การทูตวิทยาศาสตร์เพื่อยกระดับขีดความสามารถของประเทศ” ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2557 ที่กรุงเทพฯ ว่า การทูตวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือและกลไกในการส่งเสริม ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ และจะช่วยยกระดับขีดความสามารถของไทย² สถานเอกอัครราชทูตฯ จึงได้พยายามใช้การทูตวิทยาศาสตร์ (Science Diplomacy) เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ ไทย-นิวซีแลนด์ในภาพใหญ่อย่างเต็มกำลัง โดยได้พยายามศึกษาและผลักดันการถ่ายทอดเทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการเกษตรที่สถานเอกอัครราชทูตฯ ได้พิจารณาร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างถี่ถ้วน แล้วว่า เป็นเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่นิวซีแลนด์มีความก้าวหน้าและความเชี่ยวชาญสูง เพื่อนำไปสู่ ประเทศไทย

อย่างไรก็ดี แม้ว่าสถานเอกอัครราชทูตฯ จะตระหนักถึงความสำคัญของการใช้การทูต วิทยาศาสตร์และความสำคัญของ วทน. ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของไทย ยกกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ รวมถึงพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนให้ดีขึ้น แต่สถานเอกอัครราชทูตฯ เองก็ยังคงมีข้อจำกัดในการดำเนินการดังกล่าวอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านองค์ความรู้และความเข้าใจเชิงลึกในด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลอดจน เรื่องรูปแบบ (model) ของความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์ และการใช้เครือข่าย (network) ในการบริหาร จัดการเพื่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างเป็นรูปธรรมระหว่างกัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการดำเนินการของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวลลิงตัน ในการผลักดันการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตรระหว่างไทยกับ นิวซีแลนด์ ระหว่างปี 2558 ถึง 2561 และปัญหาของการดำเนินการดังกล่าว

1.2.2 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานด้านการทูตวิทยาศาสตร์ที่คิดว่า น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการของกระทรวงการต่างประเทศและสถานเอกอัครราชทูต/สถาน กงสุลไทยในต่างประเทศ

¹ กองแปซิฟิกใต้, บันทึกข้อความ ที่ 1104/68/2557 ลงวันที่ 30 พฤษภาคม 2557. (เอกสารภายใน).

² กระทรวงการต่างประเทศ, โทรเลข ที่ 0702/ว.86/2558 ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2558. (เอกสารภายใน).

1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้จะเป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับกรณีการดำเนินการของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวลิงตัน ในการผลักดันการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตรระหว่างไทยกับนิวซีแลนด์ ในช่วงระหว่างปี 2558 ถึง 2561 โดยเน้นที่ความพยายามในการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมในอุตสาหกรรมโคนม ซึ่งนิวซีแลนด์มีความเชี่ยวชาญและความก้าวหน้าสูงมาก เพื่อนำไปสู่การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมของฝ่ายนิวซีแลนด์ไปสู่กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมของไทย โดยจะวิเคราะห์ถึงปัญหาและข้อจำกัดในการดำเนินการดังกล่าวของทั้งจากฝ่ายไทยและฝ่ายนิวซีแลนด์ประกอบกัน

วิธีดำเนินการศึกษาจะเป็นการศึกษาและค้นคว้าจากเอกสารและข้อมูลการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของสถานเอกอัครราชทูตฯ ที่เกี่ยวข้องกับการผลักดันการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตรระหว่างไทยกับนิวซีแลนด์ และการทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการด้านการทูตวิทยาศาสตร์ที่ผ่านมา นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะใช้การหารือแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายนิวซีแลนด์ อาทิ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ภาคราชการ และภาคธุรกิจ เพื่อประกอบในการวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่อาจใช้เป็นตัวแบบ (model) ของการดำเนินงานด้านการทูตวิทยาศาสตร์ได้ในอนาคต ทั้งนี้ โดยใช้กรณีการศึกษสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวลิงตันผลักดันการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตร เฉพาะในช่วงระหว่างปี 2558 ถึง 2561 ซึ่งเป็นช่วงที่ความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย-นิวซีแลนด์อยู่ในช่วง “ขาลง”

1.4 คำถามการศึกษา

อะไรคือปัญหาและข้อจำกัดของความพยายามในการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตรจากนิวซีแลนด์สู่ไทย และทำอย่างไรจึงจะสามารถผลักดันการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตรระหว่างไทยกับนิวซีแลนด์ได้อย่างมีประสิทธิภาพกว่าเดิม โดยเฉพาะกรณีความพยายามในการผลักดันการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมในอุตสาหกรรมโคนม เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่อาจใช้เป็นตัวแบบของการดำเนินงานด้านการทูตวิทยาศาสตร์ต่อไป

1.5 สมมติฐานการศึกษา

ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องของไทยและนิวซีแลนด์ต่างตระหนักในความสำคัญของ วทน. และการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมระหว่างกัน แต่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมการทำงานซึ่งกันและกัน การสร้างตัวแบบ (model) ความร่วมมือและการส่งเสริมให้เกิดเครือข่าย (network) ในการทำงาน น่าจะเป็นตัวเชื่อมที่สามารถส่งเสริมให้การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกิดผลเป็นรูปธรรมได้อย่างยั่งยืน

1.6 ประโยชน์ของการศึกษา

สามารถจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานด้านการทูตวิทยาสาสตร์ที่คิดว่าน่าจะ
เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการที่อาจเป็นต้นแบบสำหรับการดำเนินการด้านการทูตวิทยาสาสตร์
สำหรับกระทรวงการต่างประเทศและสถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุลใหญ่ของไทยในต่างประเทศได้
ต่อไป

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎี

2.1.1 อำนาจอ่อน (Soft Power)

คำนี้ได้มีการริเริ่มใช้ (coined) ครั้งแรกในปี 2533 โดย Joseph S. Nye, Jr.³ อำนาจอ่อน หมายถึง ความสามารถที่จะได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการโดยใช้การดึงดูด (attraction) มากกว่าจะเป็นการบีบบังคับ (coercion) หรือการชดใช้ (payments) ในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อำนาจอ่อนมีจุดเริ่มต้นจากความน่าสนใจ (attractiveness) ทางวัฒนธรรม (culture) ค่านิยมทางการเมือง (political values) และนโยบายต่างประเทศ (foreign policies) ของประเทศหนึ่งๆ เมื่อแนวนโยบายของประเทศหนึ่งประเทศใดมีความชอบธรรม (legitimate) ในสายตาของประเทศอื่นๆ อำนาจอ่อนของประเทศนั้นก็จะมีเพิ่มมากขึ้น⁴ แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจอ่อนนี้ได้มีการพัฒนามาเป็นลำดับตามบริบทของโลกและพัฒนาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป จากยุคสงครามเย็นสู่ยุคโลกาภิวัตน์ จากแผนมาร์แชลล์ (Marshall Plan) สู่สภาวะหลังเหตุการณ์ 911 แม้ว่าแนวคิดอำนาจอ่อนจะได้รับการตอบรับและนำไปใช้อย่างค่อนข้างแพร่หลาย ทั้งโดยประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอย่างญี่ปุ่น และประเทศขนาดกลางอย่างไทย ฯลฯ แต่ในหลายโอกาสก็เป็นการตีความที่คลาดเคลื่อนและเป็นการนำคำว่า “อำนาจอ่อน” ไปใช้โดยไม่ตรงกับแนวคิดของ Joseph S. Nye, Jr. สักเท่าใดนัก

อย่างไรก็ตาม อำนาจอ่อนก็มีข้อจำกัดในตัวของมันเอง หลายฝ่ายยังคงมองว่าการดึงดูด (attraction) ไม่อาจนับเป็นอำนาจได้ และรัฐก็ยังไม่สามารถควบคุมความน่าสนใจหรือความดึงดูดใจที่เป็นอำนาจอ่อนได้อย่างเต็มที่ในทุกเรื่อง เนื่องจากความน่าสนใจหรือความดึงดูดใจหลายๆ เรื่องเป็นการสร้างขึ้นโดยหรือเป็นเรื่องของบริษัทเอกชน สถาบันการศึกษา มูลนิธิ และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐบาล

ในบริบทด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบัน ประเทศต่างๆ จึงต้องสร้างความสมดุลในการใช้อำนาจแบบดั้งเดิมหรืออำนาจแข็ง (Hard Power) อันหมายถึงการใช้กำลังทางทหารและการครอบครองอาวุธ เพื่อสร้างความหวาดกลัว หรือการใช้มาตรการลงโทษทางเศรษฐกิจที่จะส่งผลกระทบต่อปากท้องของประชาชน กับการใช้อำนาจอ่อนดังเช่นที่ได้กล่าวมา

การศึกษาวิจัยนี้จะกล่าวถึงแง่มุมของความพยายามในการใช้อำนาจอ่อนลักษณะหนึ่งของไทยในการบริหารจัดการความสัมพันธ์ไทย-นิวซีแลนด์ในช่วงที่ความสัมพันธ์ทวิภาคีระดับรัฐต่อรัฐมีความหมองมัวในระดับหนึ่ง

³ Joseph S. Nye, Jr., Bound to Lead: The Changing Nature of American Power (New York, 1990).

⁴ Joseph S. Nye, Jr., Soft Power: The Means to Success in World Politics (New York, 2004).

2.1.2 การทูตวิทยาศาสตร์ (Science Diplomacy)

การทูตวิทยาศาสตร์ ถือเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายต่างประเทศภายใต้การทูตสาธารณะ (Public Diplomacy) เป็นการดำเนินการทางการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นการแสดงออก (expression) ของการใช้อำนาจอ่อน⁵ วงการระหว่างประเทศได้เริ่มมีการกล่าวถึงการทูตวิทยาศาสตร์กันมากขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นำโดยสหราชอาณาจักร และต่อมาแนวคิดนี้ได้แพร่หลายออกไปทั่วโลก โดยการทูตวิทยาศาสตร์มีหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือ การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (best practice) ระหว่างกัน และการร่วมมือกันสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ในระดับนานาชาติเพื่อตอบสนองต่อความท้าทายของมวลมนุษยชาติ

แม้ว่าที่ผ่านมาแนวคิดการทูตวิทยาศาสตร์จะยังไม่ชัดเจนนัก (fluid) แต่ในสภาวะการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มทิศทางในอนาคต การทูตวิทยาศาสตร์จะทวีความสำคัญมากขึ้นอย่างไม่สามารถปฏิเสธได้ ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ ความท้าทายที่รุนแรงต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การสาธารณสุข ความไม่มั่นคงทางอาหาร การขาดแคลนทรัพยากร ล้วนมีรากฐานทางวิทยาศาสตร์และมีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี⁶ จะเห็นได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับการทูตวิทยาศาสตร์ได้รับการพัฒนาจนมีความชัดเจนขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในปี 2553 เมื่อ The Royal Society ร่วมกับ American Association for the Advancement of Science (AAAS)⁷ ได้จัดทำเอกสารเชิงนโยบาย (Policy Document) เกี่ยวกับการทูตวิทยาศาสตร์⁸ และได้ให้นิยามคำจำกัดความของการทูตวิทยาศาสตร์โดยจำแนกออกได้เป็น 3 มิติ กล่าวคือ

- 1) วิทยาศาสตร์ในเชิงการทูต หรือ science in diplomacy หมายถึง การใช้ข้อมูลข้อคิดเห็นทางวิทยาศาสตร์สนับสนุนการกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบายต่างประเทศ (informing foreign policy objectives with scientific advice)
- 2) การทูตเพื่อวิทยาศาสตร์ หรือ diplomacy for science หมายถึง การใช้การทูตในการช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์ในระดับนานาชาติ (facilitating international science cooperation)
- 3) วิทยาศาสตร์เพื่อการทูต หรือ science for diplomacy หมายถึง การใช้ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่างๆ (using science cooperation to

⁵ Daryl Copeland, *A Role for Science Diplomacy? Soft Power and Global Challenges - Part I*, Guerrilla Diplomacy, 15 November 2010

⁶ เรื่องเดียวกัน

⁷ AAAS ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2551 เพื่อเป็นองค์กรนำในการสร้างกรอบความคิด (conceptualizing) เกี่ยวกับการทูตวิทยาศาสตร์ในฐานะที่เป็นแง่มุม (aspect) ที่มีความสำคัญของวิทยาศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แสดงให้เห็นว่าวิทยาศาสตร์สามารถเชื่อมต่อ (build bridges) กลุ่มสังคมต่างๆ ที่ความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการอาจถูกจำกัด (strained) และยังสามารถช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการมีปฏิสัมพันธ์และการสร้างพันธมิตรระหว่างนักวิทยาศาสตร์กับนักการทูต รวมถึงช่วยพัฒนากรอบแนวคิดทางปัญญา (intellectual framework) และการฝึกอบรมเพื่อสนับสนุนการนำการทูตวิทยาศาสตร์ไปปฏิบัติจริง

⁸ The Royal Society, *New frontiers in science diplomacy: Navigating the changing balance of power*, January 2010

improve international relations between countries) ซึ่งในเอกสารของ The Royal Society ได้เสนอไว้ด้วยว่า การทูตวิทยาศาสตร์ในมิตินี้เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดอำนาจอ่อนของ Joseph S. Nye, Jr.

โดยที่การทูตวิทยาศาสตร์สามารถที่จะเป็นกลไกสำคัญหนึ่งของการดำเนินนโยบายต่างประเทศได้เป็นอย่างดี กระทรวงการต่างประเทศในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทนำและเป็นหลักในด้านการต่างประเทศ รวมทั้งเป็นหน่วยงานสนับสนุนที่มีพันธกิจในการส่งเสริมการพัฒนาความร่วมมือด้านต่างๆ รวมถึงด้าน วทน. กับนานาชาติประเทศ จึงได้กำหนดเป้าหมายหลักในการดำเนินการด้านการทูตวิทยาศาสตร์เป็น 2 ประเด็น กล่าวคือ

1) เพื่อใช้วิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือด้าน วทน. กับนานาชาติ และอาศัยความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาและแก้ปัญหาทางการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระดับโลกร่วมกับนานาชาติ ประเทศ และ

2) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยผ่านกลไกความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี

ทั้งนี้ กระทรวงฯ ได้กำหนดแนวทางหลักในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวไว้ 3 แนวทาง ได้แก่

1) การส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศเพื่อการวิจัยพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยสำหรับในกลุ่มประเทศเอเชียเนียบ กระทรวงฯ ได้จัดให้ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์เป็นประเทศยุทธศาสตร์ที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้วย

2) การสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้าน วทน. ของไทย และ

3) การส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการนำผลงานวิจัย พัฒนาและนวัตกรรมไปใช้ในการเพิ่มผลผลิตเชิงพาณิชย์⁹

ซึ่งในการศึกษาวิจัยนี้จะเน้นไปที่บทบาทของกระทรวงการต่างประเทศ โดยสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวลลิงตัน ในมิติการทูตเพื่อวิทยาศาสตร์ (diplomacy for science) และวิทยาศาสตร์เพื่อการทูต (science for diplomacy) เป็นสำคัญ

2.1.3 การสร้างเครือข่าย (Networks)

เป็นแนวคิดที่สามารถประยุกต์ได้กับหลากหลายสาขาวิชารวมทั้งสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เครือข่ายมีความสำคัญในฐานะที่เป็นตัวเชื่อม (bridges) ทั้งภายในและข้ามกลุ่มสังคม เครือข่ายช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่การดำเนินการและการดำเนินความร่วมมือของหมู่คณะ และสามารถเป็นเครื่องมือในการโน้มน้าวใจได้ เครือข่ายจะมีความเป็นทางการน้อยและมีขอบเขตที่ไม่ตายตัวนัก จึงเป็นลักษณะเด่นที่ทำให้เครือข่ายมีความยืดหยุ่นและมีความสามารถในการปรับตัวสูง ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากต่อการดำเนินการในสิ่งแวดล้อมที่มี

⁹ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, บทบาทการทูตเชิงวิทยาศาสตร์ (Science Diplomacy) ของกระทรวงการต่างประเทศ, กุมภาพันธ์ 2557. (เอกสารภายใน); กระทรวงการต่างประเทศ, โทรเลข ที่ 0702/ว.117/2557 ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2557. (เอกสารภายใน).

ความสลับซับซ้อนดังเช่นในปัจจุบัน¹⁰ ดังนั้น การสร้างเครือข่ายและการมีเครือข่ายจึงอาจมองได้ว่า น่าจะเป็นรูปแบบที่น่าสนใจยิ่งสำหรับการดำเนินการด้านการทูตวิทยาศาสตร์

การศึกษาวิจัยนี้จะศึกษาถึงเรื่องการสร้างเครือข่ายเพื่อผลักดันการดำเนินการ ทางด้านการทูตวิทยาศาสตร์ของไทยให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและยั่งยืน โดยใช้กรณีศึกษาของ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวลลิงตัน ในเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตร

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

New frontiers in science diplomacy: navigating the changing balance of power, Policy Document, The Royal Society, January 2010 ซึ่งได้วางรากฐานเกี่ยวกับแนวคิดการทูต วิทยาศาสตร์ และอรรถาธิบายเกี่ยวกับมิติต่างๆ ของการทูตวิทยาศาสตร์อย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อความสัมพันธ ที่ตีระหว่างประเทศ: กรณีศึกษาการพัฒนาพลังงานชีวมวลในประเทศอาเซียน จัดทำโดย นางสาว กาญจนา วานิชกร (นบพ. 5) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบการขับเคลื่อนงานด้านการทูตวิทยาศาสตร์ของ หลายประเทศและพบว่า แนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานการทูตวิทยาศาสตร์ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และต่อเนื่อง จะต้องมีการดำเนินงานเจ้าภาพที่ชัดเจนทั้งด้านวิทยาศาสตร์และด้านการทูต ซึ่งรวมถึง หน่วยงานกำหนดนโยบาย หน่วยงานสนับสนุนงบประมาณ และหน่วยปฏิบัติ โดยมีรูปแบบกิจกรรมที่มี ความเข้มข้นต่างกันไป และในการศึกษาวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้กรณีศึกษาการพัฒนาพลังงานชีวมวล ในประเทศอาเซียน และได้จัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึง ได้จัดทำข้อเสนอแนะที่สำคัญหนึ่ง ได้แก่ การจัดตั้งที่ปรึกษาด้าน วทน. ประจำกระทรวงการต่างประเทศ และเครือข่ายประสานงานด้านการทูตวิทยาศาสตร์ (Science Diplomacy Network)

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง การดำเนินความร่วมมือของหน่วยงานไทยด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีในกรอบคณะกรรมการอาเซียนว่าด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ASEAN Committee on Science and Technology: COST) เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จัดทำโดย นางธรรมาภรณ์ อภิสิทธิ์ (นบพ. 6) ซึ่งได้ศึกษาความร่วมมือที่สำคัญด้านวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีในกรอบอาเซียน ผลการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนว่าด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างไม่เป็นทางการ ครั้งที่ 6 เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2553 ซึ่งที่ประชุมได้เห็นชอบกับ “ข้อริเริ่มกระบี่ (Krabii Initiative)” ที่เสนอแนะการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันและยกระดับคุณภาพชีวิต ของชาวอาเซียนรายสาขา รวมถึงกำหนดแนวคิดใหม่ (paradigm shift) ในการพัฒนา วทน. ของ อาเซียน เพื่อใช้เป็นแนวทางสร้างความร่วมมือด้าน วทน. ในอาเซียน และเป็นกรอบนโยบายสำหรับ จัดทำแผนปฏิบัติการด้าน วทน. ของอาเซียน ปี 2558–2563 ซึ่งเป็นการแสดงบทบาทนำของไทยใน ด้านความร่วมมือ วทน. ในกรอบอาเซียนที่ชัดเจน

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง การทูตเชิงวิทยาศาสตร์: กรณีศึกษาบทบาทของ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงฮอนโนว ในการส่งเสริมความร่วมมือด้านสาธารณสุขระหว่างไทยกับ แคนาดา จัดทำโดย นายณรงค์ บุญเสถียรวงศ์ (นบพ. 6) ซึ่งได้ศึกษาบทบาทของสถานเอกอัครราชทูต

¹⁰ Gabriella Paar-Jakli, *Networked Governance and Transatlantic Relations: Building Bridges through Science Diplomacy*, (New York, 2014)

ณ กรุงออตตาวาในการสานสัมพันธ์และเข้าถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของแคนาดา เพื่อพัฒนาทักษะ และองค์ความรู้ด้าน วทน. ให้ทุกภาคส่วนของไทย รวมถึงการสร้างความร่วมมือด้านสาธารณสุขที่จะ สามารถต่อยอดไปสู่การส่งเสริมความร่วมมือทวิภาคีในมิติอื่นๆ ได้ต่อไป เมื่อได้ตระหนักแล้วว่า การทูตวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือสำคัญด้านการต่างประเทศของไทยมิติหนึ่ง หน่วยงานไทย ที่เกี่ยวข้องของไทยจึงจำเป็นต้องกำหนดท่าที (position) ที่ชัดเจน ทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ ที่สอดคล้อง เพื่อให้เกิดผลตามนโยบายการทูตวิทยาศาสตร์อย่างเป็นรูปธรรม

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง แนวทางที่ดีในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับ ต่างประเทศด้านการวิจัยวิทยาศาสตร์ จัดทำโดย นางศิรินันท์ ทับทิมเทศ (นบท. 7) ซึ่งได้ศึกษา การดำเนินกิจกรรมความร่วมมือกับต่างประเทศของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่ง ประเทศไทย (วว.) และพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของ วว. คือ การขาด งบประมาณสนับสนุน ขาดการบูรณาการในการทำงานระหว่าง วว. กับกระทรวงการต่างประเทศและ หน่วยงานภายในประเทศอื่นๆ รวมทั้งขาดแผนการดำเนินงานและการติดตามผล ผู้วิจัยจึงได้จัดทำ ข้อเสนอแนะให้มีการจัดทำแผนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับต่างประเทศในระยะยาว และ จัดเตรียมงบประมาณให้เพียงพอในแต่ละปี รวมถึงการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภายใน ของไทย โดยต้องมีการกำหนดให้มีผู้ประสานงานที่ชัดเจนในแต่ละหน่วยงาน

2.3 สรุปกรอบแนวคิด

การทูตวิทยาศาสตร์และอำนาจอ่อนเป็นการดำเนินการทางการทูตที่มีความสำคัญและจะ ทวีความสำคัญยิ่งขึ้นในบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป การใช้การทูตวิทยาศาสตร์และอำนาจอ่อนใน การดำเนินความสัมพันธ์ไทย-นิวซีแลนด์ ในช่วงที่ความสัมพันธ์ทวิภาคีค่อนข้างห่างเหิน เป็นการช่วย รักษาพลวัตของความสัมพันธ์ได้ในระดับหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับนโยบาย การทูตวิทยาศาสตร์ของฝ่ายไทยอย่างลงตัว รวมถึงยังเป็นการตอบโจทย์ทางนโยบายของรัฐบาลใน เรื่องการนำพาประเทศไทยเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ได้อย่างตรงเป้า อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ยังคงมีปัญหาและ อุปสรรคที่จะต้องก้าวผ่านให้ได้ เพื่อสร้างความร่วมมือด้าน วทน. ไทย-นิวซีแลนด์ ให้เป็นรูปธรรมและ มีความยั่งยืน อะไรคือปัญหาและอุปสรรคเหล่านั้น

บทที่ 3 ผลการศึกษา

Professor Daryl Copeland อดีตข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศแคนาดา (เคยประจำการที่ประเทศไทย ระหว่างปี 2524–2527) มีความเชี่ยวชาญสูงด้านการทูตวิทยาการศาสตร์¹¹ เป็นนักการศึกษา นักวิเคราะห์ และเป็นอาจารย์ผู้สอนที่สถาบันการศึกษาชั้นนำหลายแห่ง ปัจจุบันเป็น research fellow ที่ Canadian Global Affairs Institute เคยเขียนไว้ว่า ทั้งการทูตและวิทยาศาสตร์ต่างมีปัญหาเรื่องภาพลักษณ์ กล่าวคือ ในวัฒนธรรมสมัยนิยมหลัก (mainstream popular culture) การทูตมักถูกมองว่าชอบออกนอกเรื่อง (irrelevant) และไม่มีประสิทธิภาพ (ineffective) นักการทูตมักถูกมองว่าเป็นพวกชอบแต่งตัวและมัวแต่หลงยุคสมัยอยู่ในเรื่องของพิธีการ และแอลกอฮอล์ ส่วนวิทยาศาสตร์ก็มักถูกมองว่าเป็นความสลับซับซ้อนและเป็นเรื่องที่เข้าถึงได้ยาก เป็นสิ่งที่แม้ทุกคนจะต้องร่ำเรียนกันในสมัยมัธยม แต่ก็อยากจะลืมๆ มันไปให้เร็วที่สุด¹² ผู้คนทั่วไปจึงไม่มีใครให้ความสำคัญกับ 2 เรื่องนี้นัก การใช้การทูตวิทยาการศาสตร์จึงอาจยังไม่ได้รับความเชื่อถืออยู่พอสมควร

ในการดำเนินการของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวลลิงตันเกี่ยวกับการผลักดันการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตรในห้วงปี 2558–2561 นั้น มีข้อพิจารณาที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

3.1 บริบทของความสัมพันธ์ไทย–นิวซีแลนด์

ในภาพรวมของความสัมพันธ์ ไทยและนิวซีแลนด์มีความสัมพันธ์ที่ราบรื่นและใกล้ชิดตลอดระยะเวลากว่า 60 ปี ที่ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน โดยการเสด็จพระราชดำเนินเยือนนิวซีแลนด์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ¹³ ระหว่างวันที่ 18–26 สิงหาคม 2505 เป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่สำคัญยิ่งที่ทำให้ชาวนิวซีแลนด์เกิดความประทับใจ เนื่องจากเป็นการเยือนของประมุขของรัฐที่เป็นพระราชวงศ์เป็นครั้งแรก ชาวนิวซีแลนด์ในรุ่นอายุหนึ่งที่ได้มีโอกาสสัมผัสกับการเสด็จพระราชดำเนินเยือนในครั้งนั้น ทั้งทางตรงและทางอ้อม ยังคงจดจำและกล่าวถึงการเสด็จพระราชดำเนินเยือนนิวซีแลนด์ของพระมหากษัตริย์ไทยมาจนถึงกาลปัจจุบัน

¹¹ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา, โทรเลข ที่ OTT 206/2557 ลงวันที่ 9 พฤษภาคม 2557. (เอกสารภายใน).

¹² Copeland, เรื่องเดิม

¹³ นรชิต สิงหเสนีและณฤมล สิงหเสนี (รวบรวมและเรียบเรียง), การเสด็จพระราชดำเนินเยือนนิวซีแลนด์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ 18-26 สิงหาคม 2505 (กรุงเทพฯ: 2549).

ความสัมพันธ์ทางการเมือง ภายหลังจากเข้าควบคุมการบริหารประเทศของ คสช. เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 นิวซีแลนด์ได้แสดงท่าทีที่ชัดเจนที่จะลดระดับการมีปฏิสัมพันธ์กับไทย โดยเฉพาะการมีปฏิสัมพันธ์ในระดับสูง และนิวซีแลนด์ยังใช้ความระมัดระวังอย่างมากในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายกลาโหมและกองทัพด้วย เนื่องจากนิวซีแลนด์มองว่าทหารเป็นฝ่ายผู้เข้ายึดอำนาจและเปลี่ยนแปลงรัฐบาลโดยมิชอบ ดังนั้น ในช่วงหลังจากเหตุการณ์การเข้าควบคุมการบริหารประเทศ 22 พฤษภาคม ไทยและนิวซีแลนด์จึงไม่สามารถจัดการเยือนในระดับผู้นำหรือระดับรัฐมนตรีระหว่างกันได้ โดยฝ่ายนิวซีแลนด์ได้มีบันทึกช่วยจำถึงฝ่ายไทยเกี่ยวกับท่าทีดังกล่าวของนิวซีแลนด์ด้วย (ภาคผนวก ก.) ทั้งนี้ในปี 2556 อาจถือได้ว่าความสัมพันธ์ไทย-นิวซีแลนด์มีความใกล้ชิดกันมากที่สุดช่วงหนึ่ง มีการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับหัวหน้ารัฐบาลภายในปีเดียวกัน โดยนายกรัฐมนตรีของไทย (น.ส. ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) ได้เยือนนิวซีแลนด์ในช่วงต้นปี ก่อนที่นายกรัฐมนตรีของนิวซีแลนด์ (นาย John Key) จะเยือนไทยตอบแทนในช่วงปลายปี

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ไทยเป็นคู่ค้าลำดับที่ 8 ของนิวซีแลนด์ติดต่อกันเป็นเวลาหลายปี โดยไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้านิวซีแลนด์มาตลอด และนิวซีแลนด์ก็ประสงค์จะเห็นการค้าระหว่างกันที่มีความสมดุลมากขึ้น ไทยและนิวซีแลนด์ได้จัดทำความตกลงการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น หรือ Thailand-New Zealand Closer Economic Partnership (TNZCEP) ตั้งแต่ปี 2548¹⁴ การเจรจาเพื่อจัดทำ TNZCEP เริ่มขึ้นเมื่อเดือนพฤษภาคม 2546 และผู้นำของทั้งสองประเทศได้ประกาศสรุปผลการเจรจา เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2547 ที่เวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และมีการลงนามความตกลง TNZCEP เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2548 และความตกลงฯ เริ่มมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2548 เป็นต้นมา โดยความตกลงดังกล่าวเป็นความตกลงการค้าเสรี (Free Trade) ซึ่งจะมีผลบังคับใช้อย่างเต็มรูปแบบในปี 2564 และที่ผ่านมาไทยและนิวซีแลนด์ได้มีการเจรจากันเพิ่มเติมเพื่อทบทวนในประเด็นต่างๆ หลายรอบ โดยเฉพาะในโอกาสครบรอบ 10 ปีของ TNZCEP เมื่อปี 2558 และโดยที่นิวซีแลนด์วางตนเองเป็นชาติการค้า (Trade Nation) ฝ่ายนิวซีแลนด์จึงให้ความสำคัญกับความตกลงการค้าเสรีเป็นอย่างมาก และประสงค์จะให้ TNZCEP มีผลบังคับใช้อย่างเต็มรูปแบบโดยเร็ว ในขณะที่ฝ่ายไทยยังคงมีข้อสงวนอยู่ในหลายประเด็น (ภาคผนวก ข.) ไทยได้ใช้มาตรการปกป้องพิเศษสำหรับสินค้า 25 ชนิด ได้แก่ เนื้อวัวและเนื้อหมู (สด แช่เย็น แช่แข็ง) เครื่องในวัวและเครื่องในหมู (สด แช่เย็น แช่แข็ง) เครื่องในสัตว์อื่นๆ นมและครีม หางนม เนย ไขมันนม เนยแข็ง (สด ผง แปรรูปและไม่แปรรูป) บัตเตอร์มิลค์ น้ำผึ้งธรรมชาติ สัมแมนดารีน (สด และแห้ง) องุ่นสด มันฝรั่งแปรรูป (แช่แข็งและไม่แช่แข็ง) โดยหากมีการนำเข้าจริงเกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในปีนั้น หรือที่เรียกว่า Trigger Volume ไทยสามารถกลับไปเก็บภาษีนำเข้าเพิ่มสูงขึ้นได้ โดยใช้อัตราภาษีก่อนเริ่มลดหรืออัตรา Most-Favoured Nation (MFN) ที่ใช้อยู่ในอัตราใดอัตราหนึ่ง ที่ต่ำกว่า ทั้งนี้ ไทยสามารถใช้มาตรการนี้ได้จนถึงปี 2558 และ 2563 โดยนิวซีแลนด์ไม่ได้ใช้มาตรการปกป้องพิเศษ

TNZCEP ประกอบด้วย 18 ข้อบท โดยนอกจากข้อบทที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน และการเข้าไปทำงานของคนต่างชาติแล้ว ยังมีข้อบทที่เกี่ยวข้องกับการค้าอื่นๆ

¹⁴ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, Fact Book ความตกลงความเป็นหุ้นส่วนเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น ไทย-นิวซีแลนด์ Thailand-New Zealand Closer Economic Partnership: TNZCEP.

ได้แก่ พิธีการศุลกากร กฎถิ่นกำเนิดสินค้า มาตรการปกป้อง มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช อุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้าสินค้าอุตสาหกรรม พาณิชยอิเล็กทรอนิกส์ นโยบายการแข่งขัน ทรัพย์สินทางปัญญา กฎระเบียบเรื่องความโปร่งใส การจัดซื้อโดยรัฐ การระงับข้อพิพาท ซึ่งส่วนใหญ่ จะอิงหลักความตกลงที่มีอยู่แล้วภายใต้กรอบ World Trade Organisation (WTO) และ Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC) โดยปรับปรุงให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น และเน้นให้มีความร่วมมือ ในการพัฒนาขีดความสามารถและการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน

นอกจากนี้ นิวซีแลนด์ยังมีบทบาทค่อนข้างมากในการเจรจาจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรี Trans-Pacific Partnership (TPP) ซึ่งนิวซีแลนด์แสดงท่าทีชัดเจนว่าประสงค์จะเห็นไทยเข้าร่วมเป็น สมาชิก TPP ด้วย ต่อมาภายหลัง แม้ TPP จะเปลี่ยนโฉมเป็น Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP) ภายหลังจากการถอนตัวจากการเป็นสมาชิกภาพ TPP ของสหรัฐฯ นิวซีแลนด์ก็ยังคงมีท่าทีที่ชัดเจนว่าประสงค์จะเห็นไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิก CPTPP ด้วย และได้เสนอตัวที่จะช่วยสนับสนุนไทยโดยการให้ข้อมูล คำแนะนำ ที่อาจเป็นประโยชน์ต่อไทย ในการเข้าสู่กระบวนการขอเข้าเป็นสมาชิกและกระบวนการเจรจาเพื่อเข้าเป็นสมาชิก CPTPP เมื่อไทยมีความพร้อมและ CPTPP มีการเปิดรับสมาชิกเพิ่มเติม

สำหรับในด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางธุรกิจระหว่างกันนั้น เป็นที่สังเกตว่าภาคธุรกิจของไทย และนิวซีแลนด์ยังไม่รู้จักและไม่ตระหนักในศักยภาพระหว่างกันมากนัก นักธุรกิจนิวซีแลนด์ส่วนมากรู้จักไทยในฐานะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว นักธุรกิจส่วนใหญ่จะรู้จักหรือเคยเดินทางมาท่องเที่ยวภูเก็ต หรือเชียงใหม่ แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำธุรกิจกับคนไทยหรือบริษัทของไทยอยู่มาก ในทางกลับกันนักธุรกิจไทยก็มองนิวซีแลนด์เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีธรรมชาติสวยงาม สะอาด มีประชากรแคะมากกว่าประชากรมนุษย์ มีสถานที่ที่เป็นฉากในการถ่ายทำภาพยนตร์ที่โด่งดัง อาทิ Lord of the Rings, Hobbit แต่นิวซีแลนด์ยังไม่ใช่ตลาดสำคัญสำหรับสินค้าไทยเนื่องจาก มีประชากรจำนวนน้อย แม้จะมีกำลังซื้อค่อนข้างสูง รัฐบาลนิวซีแลนด์เคยเชิญคุณธนินท์ เจียรวนนท์ ประธานอาวุโสเครือเจริญโภคภัณฑ์ (CP) เยือนนิวซีแลนด์เมื่อต้นปี 2558 โดยหวังว่าบริษัทในเครือ CP จะสนใจที่จะพิจารณาขยายการลงทุนไปยังนิวซีแลนด์ หรือไปร่วมลงทุนกับบริษัทของนิวซีแลนด์ แต่จนถึงปัจจุบัน CP ก็ยังไม่ได้มีการขยายธุรกิจการลงทุนไปยังนิวซีแลนด์แต่อย่างใด ด้วยเห็นว่า นิวซีแลนด์ยังเป็นตลาดขนาดเล็กเกินไป

ความสัมพันธ์ระดับประชาชน คนไทยและคนนิวซีแลนด์ต่างเป็นคนที่มีอัธยาศัยไมตรีที่ดี ต้อนรับขับสู้ นิยมเดินทางท่องเที่ยว ชอบรับประทานอาหารและเครื่องดื่มที่ดีและมีคุณภาพ รักและใกล้ชิดกับครอบครัวและญาติมิตร นอกจากนี้ คนนิวซีแลนด์ยังรักการเล่นกีฬาเป็นชีวิตจิตใจ มีความกระหายในชัยชนะ แต่ก็มีน้ำใจเป็นนักกีฬา และมีความตรงไปตรงมาแบบตะวันตก ในขณะที่คนไทยมีความเกรงอกเกรงใจมากกว่า และรักความสบาย คนไทยและนิวซีแลนด์จึงสามารถเข้ากันได้ ค่อนข้างดี คนไทยที่อพยพไปอยู่นิวซีแลนด์จึงไม่มีปัญหาในการปรับตัวให้ผสมกลมกลืนเข้ากับ ชาวนิวซีแลนด์ และคนนิวซีแลนด์ที่พำนักอาศัยอยู่ในประเทศไทยก็ใช้ชีวิตอยู่อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ อาจกล่าวได้ว่า ไทยและนิวซีแลนด์มีทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างกัน ในความคล้ายคลึงอาจถือได้ว่าไทยและนิวซีแลนด์ต่างเป็นประเทศเกษตรกรรม และต่างเป็นประเทศ ที่พึ่งพาการส่งออก โดยที่นิวซีแลนด์มองตนเองเป็นชาติการค้า จึงให้ความสำคัญกับการหาตลาดหรือ

หาลูกค้า และการทำความเข้าใจความต้องการของลูกค้าที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูง เพื่อส่งเสริมภาคการส่งออก สินค้าส่งออกที่สำคัญของนิวซีแลนด์ ได้แก่ นมและผลิตภัณฑ์จากนม ผลไม้ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ภาคการเกษตรของไทยและนิวซีแลนด์ยังมีความแตกต่างกันอยู่มาก โดยเฉพาะด้านทัศนคติและความตื่นตัวในการแข่งขัน รวมถึงความกระตือรือร้นในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ส่วนหนึ่งคงไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า ความแตกต่างดังกล่าวน่าจะมีพื้นฐานมาจากการที่นิวซีแลนด์ยังมีประชากรน้อยมาก จากการทำสำมะโนประชากรครั้งล่าสุดเมื่อปี 2561 นิวซีแลนด์มีประชากรเพียง 4.7 ล้านคน ในขณะที่ประเทศนิวซีแลนด์มีพื้นที่ขนาดใหญ่พอๆ กับสหราชอาณาจักร และยังมีพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตรกรรมอยู่อีกมาก การทำการเกษตรของนิวซีแลนด์จึงไม่สามารถดำเนินการแบบเน้นการใช้แรงงาน (labour intensive) ได้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมจึงเข้ามามีบทบาทสูงและช่วยยกฐานะทางเศรษฐกิจให้เกษตรกรชาวนิวซีแลนด์ได้เป็นอย่างมาก ซึ่งตรงกันข้ามกับภาคการเกษตรของไทยส่วนใหญ่ ซึ่งยังคงพึ่งพาแรงงาน แม้จะมีการใช้เครื่องจักรมาทดแทนแรงงานมากขึ้นเป็นลำดับ แต่ก็ยังไม่ทันสมัยเท่ากับการใช้เครื่องจักรหรือเทคโนโลยีทดแทนแรงงานในนิวซีแลนด์ นอกจากนี้ รัฐบาลไทยยังคงอุดหนุนเกษตรกรอยู่ค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับนิวซีแลนด์

3.2 นโยบายสำคัญของรัฐบาลไทย Thailand 4.0

ในการผลักดันนโยบายดังกล่าว วทท. เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเป็นปัจจัยหลักที่จะผลักดันให้ไทยก้าวไปสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และทำให้ประเทศไทยหลุดจากการติดกับดักรายได้ปานกลาง (middle income trap) วิธีการหนึ่งที่จะตอบสนองต่อการก้าวไปสู่ประเทศไทย 4.0 ได้ คือ ไทยจะต้องให้ความสำคัญกับการเร่งพัฒนา วทท. โดยเฉพาะในประเด็นการพัฒนาฐานข้อมูลขนาดใหญ่และการใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data)

3.3 การทูตวิทยาศาสตร์

เมื่อพิจารณาถึงบริบทความสัมพันธ์ไทย-นิวซีแลนด์ระหว่างปี 2558-2561 ที่อยู่ในช่วงชะลอตัว และนโยบายสำคัญของไทยที่ต้องการก้าวไปสู่การเป็น Thailand 4.0 และโดยค่านึงว่าไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม การพัฒนา วทท. ด้านการเกษตรจึงน่าจะตอบโจทย์ของไทยได้อย่างตรงประเด็น โดยนอกจากจะเป็นการช่วยยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันแล้ว ยังน่าจะเป็นการช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับเกษตรกร ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศที่ยังค่อนข้างยากจนได้อีกด้วย จากข้อพิจารณาดังกล่าว สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวลลิงตันจึงตั้งเป้าหมายที่จะใช้การทูตวิทยาศาสตร์ในการรักษาพลวัตความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย-นิวซีแลนด์

3.3.1 การดำเนินการ

สถานเอกอัครราชทูตฯ ได้ศึกษาถึงจุดแข็งของนิวซีแลนด์โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะดึงเอาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (best practises) ของนิวซีแลนด์มาปรับใช้กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องของไทย โดยค่านึงว่า ไทยและนิวซีแลนด์เป็นประเทศที่มีพื้นฐานเป็นประเทศเกษตรกรรมเหมือนกัน และ

สถานเอกอัครราชทูตฯ ได้ประจักษ์ว่า อุตสาหกรรมการเลี้ยงโคนมและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากนมโคของนิวซีแลนด์เป็นภาคส่วนที่มีความก้าวหน้าอย่างมาก เป็นแหล่งรายได้สำคัญของนิวซีแลนด์ เป็นสินค้าส่งออกคุณภาพดีที่สามารถส่งออกไปขายได้ทั่วโลก ถึงแม้ว่าวิธีการเลี้ยงโคนมของไทยและนิวซีแลนด์จะมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ไทยเลี้ยงโคนมในโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ โดยมีการให้อาหารที่เป็นหญ้าสด หญ้าแห้ง อาหารสำเร็จรูปและอาหารเสริม ในขณะที่นิวซีแลนด์เลี้ยงโคนมในทุ่งหญ้าปล่อยให้โคนมกินหญ้าเอง เนื่องจากนิวซีแลนด์ยังมีพื้นที่สำหรับทำปศุสัตว์อีกเป็นจำนวนมาก และเกษตรกรไทยและนิวซีแลนด์ก็ยังบริหารจัดการการฝูงโคและการเลี้ยงโคนมแตกต่างกัน โดยในประเทศไทยจะมีการบริหารจัดการให้โคนมผลิตน้ำนมสลับกันไปได้ตลอดทั้งปี โดยไม่มีการบริหารจัดการฝูงโคอย่างเป็นระบบนัก ในขณะที่เกษตรกรนิวซีแลนด์ส่วนใหญ่จะยังคงเลี้ยงโคนมตามฤดูกาล จะมีเพียงเกษตรกรบางกลุ่มที่จะสลับกันเลี้ยงโคนมตลอดทั้งปี เพื่อให้มีน้ำนมสำหรับการบริโภคและการแปรรูปออกสู่ตลาดอย่างพอเพียงเท่านั้น แต่จะเห็นได้ว่านิวซีแลนด์มีองค์ความรู้ในการบริหารจัดการฝูงโคและการบริหารจัดการเกี่ยวกับโคนมที่ก้าวหน้า ลึกซึ้ง และครบวงจร มีการพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ ที่น่าสนใจยิ่ง และแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเลี้ยงโคนมของนิวซีแลนด์นี้ น่าจะสามารถนำมาปรับใช้กับไทยได้แม้จะมีความแตกต่างกันในวัฒนธรรมการเลี้ยงโคนมดังที่ได้กล่าวมาแล้วก็ตาม

สถานเอกอัครราชทูตฯ จึงเริ่มดำเนินการเพื่อเสาะแสวงหาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคนมของนิวซีแลนด์ คู่ขนานไปกับการสอบถามความสนใจและความต้องการของฝ่ายไทย ดังนี้

การดำเนินการกับฝ่ายนิวซีแลนด์ สถานเอกอัครราชทูตฯ ได้เดินทางไปพบปะพูดคุยกับสหกรณ์โคนมสำคัญของนิวซีแลนด์ทั้งเกาะเหนือและเกาะใต้ ได้แก่ Fonterra Co-operative Group, Tatua Co-operative Dairy Company, Miraka (เป็นสหกรณ์โคนมของชาวเมารี ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมของนิวซีแลนด์), Westland Milk Products องค์กรส่งเสริมกิจการเลี้ยงโคนมซึ่งนิวซีแลนด์มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบมาก ได้แก่ Dairy New Zealand, Livestock Improvement Corporation (LIC) รวมถึงธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ PGG Wrightson, Animal Breeding Services, Pamu, Waikato Milking System ตลอดจนสถาบันอุดมศึกษาที่มีการเรียนการสอนและการวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการเกษตร โดยเฉพาะการเลี้ยงโคนม ได้แก่ Massey University และ Lincoln University รวมไปถึงการพบหารือกับ Sir Peter Gluckman, Chief Science Advisor to the Prime Minister of New Zealand ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสูงในเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศด้านวิทยาศาสตร์¹⁵ เพื่อที่จะสามารถบ่งชี้ (identify) เทคโนโลยีที่น่าจะเป็นประโยชน์แก่ไทย และนำไปสู่สู่ทางการหา “ผู้เล่น” ที่สนใจจะร่วมงานกับฝ่ายไทย และจากการพบหารืออย่างต่อเนื่องพบว่า นิวซีแลนด์มีเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีความก้าวหน้า น่าสนใจ และน่าจะเป็นประโยชน์กับฝ่ายไทยอย่างมากอยู่ 2 เรื่อง กล่าวคือ

1) การพัฒนาพันธุกรรมโคนมให้มีความทนทานต่ออากาศร้อน ให้ผลผลิตน้ำนมในปริมาณที่มากและมีคุณภาพสูง และ

¹⁵ Sir Peter Gluckman ดำรงตำแหน่ง Chief Science Advisor to the Prime Minister of New Zealand ระหว่างปี 2552-2561 เป็นสมาชิกผู้ร่วมก่อตั้งและปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธาน International Network for Government Science Advice

2) การใช้ฐานข้อมูลในการบริหารจัดการฟาร์มโคนมและการเลี้ยงโคนมในฟาร์ม ในลักษณะของ platform วิเคราะห์ข้อมูลโดยเทคโนโลยีขั้นสูงที่ได้มีการพัฒนาและใช้งาน ในนิวซีแลนด์มาแล้วเป็นเวลาหลายสิบปี ซึ่งจะสอดคล้องกับความประสงค์ของไทยในเรื่องของการจัดหาเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่

การดำเนินการกับฝ่ายไทย สถานเอกอัครราชทูตฯ ได้ติดต่อประสานงานและหารือ กับภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการเลี้ยงโคนมของไทย ทั้งภาครัฐ ได้แก่ กรมปศุสัตว์ ผ่านทางสำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ซึ่งทั้ง 2 หน่วยงานก็เป็นส่วนหนึ่งของทีมประเทศไทยนิวซีแลนด์อยู่ด้วย องค์การส่งเสริมกิจการโคนม แห่งประเทศไทย (อสค.) สหกรณ์โคนมที่สำคัญของไทยหลายแห่ง ได้แก่ สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น สหกรณ์โคนมเชียงใหม่แฟร์มิลค์ สหกรณ์โคนมไทยมิลค์ สหกรณ์โคนมหนองโพ Dairy Home Farm รวมถึงสหกรณ์โคนมและกลุ่มสหกรณ์โคนมขนาดเล็กจำนวนมาก องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทน.) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA) ชมรมนมสร้างชาติ กลุ่มเกษตรกรโคนมรุ่นใหม่ กลุ่มสหกรณ์ผู้รับซื้อน้ำนมดิบ บริษัท พรชัยอินเตอร์เทรด True Corporation ฯลฯ รวมถึง สถาบันการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนาซึ่งอยู่ในเครือข่าย Research University Network of Thailand (RUN) อาทิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อสอบถามถึงสถานะด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมของไทยที่มีอยู่ ความสนใจ และความต้องการของฝ่ายไทยเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเลี้ยงโคนมของไทย การถ่ายทอดเทคโนโลยี และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมทุนเพื่อทำการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคนม เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง (stakeholders) ฝ่ายไทยได้มีส่วนในการเป็นเจ้าของเทคโนโลยี ที่จะพัฒนาขึ้นร่วมกันต่อไป ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสรรหา “ผู้เล่น” ฝ่ายไทยด้วย ซึ่งก็ได้พบว่า ฝ่ายไทยเอง ก็มีความสนใจที่จะมีความร่วมมือกับฝ่ายนิวซีแลนด์ และมีความสนใจในเทคโนโลยีของนิวซีแลนด์ที่ได้ ดังกล่าวถึงก่อนหน้านี้

อย่างไรก็ดี เทคโนโลยีทั้งสองเรื่องยังพัฒนาไม่เสร็จสมบูรณ์ 100% และยังไม่พร้อม ใช้งานได้ทันที กล่าวคือ (1) สำหรับการพัฒนาพันธุกรรมโคนมทนมร้อน ยังจะต้องมีการพัฒนาพันธุ์ ต่อไปอีก 3-4 รุ่น จากนั้นจึงเริ่มทดลองทำการเลี้ยงในฟาร์มทดลองภายใต้สภาพภูมิอากาศร้อนที่จะ ใช้เป็นพื้นที่ๆ จะใช้เลี้ยงโคนมจริง ซึ่ง “ผู้เล่น” ฝ่ายไทยจะต้องร่วมมือกับฝ่ายนิวซีแลนด์ในระยะยาว เพื่อพัฒนาพันธุกรรมโคนมนี้ (2) สำหรับเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ แม้จะมีการใช้งาน อย่างมีประสิทธิภาพในนิวซีแลนด์มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว แต่ก็ยังต้องมีการปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อให้ สามารถนำมาใช้ในประเทศไทยได้ โดยการปรับปรุงเพิ่มเติมหลักๆ ได้แก่ การจัดทำ application เป็น ภาษาไทย เพื่อให้เกษตรกรไทยสามารถใช้งานได้โดยสะดวก และการบริหารจัดการให้มีการจัดเก็บ ข้อมูลต่างๆ ลงบน cloud storage แทนที่จะจัดเก็บไว้ใน mainframes เหมือนระบบที่ใช้อยู่ใน นิวซีแลนด์ ซึ่งจะไม่ค่อยลงตัวเท่า

เมื่อสามารถบ่งชี้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่น่าสนใจของนิวซีแลนด์ ซึ่งฝ่ายไทยก็มีความสนใจ และพบ “ผู้เล่น” ที่คาดว่าจะมีศักยภาพจากทั้งสองฝ่ายได้แล้ว กอปรกับบริบท

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในประเด็นเรื่องเวลาตาม TNZCEP สถานเอกอัครราชทูตฯ จึงได้จัดโครงการเชิญนักธุรกิจ นักลงทุน ผู้เชี่ยวชาญนิวซีแลนด์เยือนไทย ภายใต้งบประมาณกิจกรรมการกิจที่มประเทศไทย เพื่อให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่สนใจและมีศักยภาพจะเป็น “ผู้เล่น” ทั้งของไทยและของนิวซีแลนด์ได้มีโอกาสพบหารือกันโดยตรง ในมิติด้านการทูตเพื่อวิทยาศาสตร์ ซึ่งสถานเอกอัครราชทูตฯ ได้เชิญนาย Ross Hyland ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการเกษตรขั้นสูง (agritech) และนาย Adrian Boshier นักธุรกิจที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการ platform Big Data ซึ่งสถาบัน LIC ของนิวซีแลนด์เป็นผู้พัฒนาไว้ โดยมีการพัฒนามาจาก version ของนิวซีแลนด์ที่มีการใช้งานอยู่ในนิวซีแลนด์อย่างแพร่หลายภายใต้ชื่อ MINDA¹⁶

สถานเอกอัครราชทูตฯ ได้จัดให้ฝ่ายนิวซีแลนด์เดินทางไปเยือนประเทศไทยหลายครั้งระหว่างปี 2558–2561 โดยได้จัดให้พบกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องของไทยดังที่กล่าวมาระหว่างการเดินทางเยือนไทยด้วยตนเองอีกด้วย โดยโครงการนี้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทีมงานจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเครือข่าย RUN รวมถึงชมรมนมสร้างชาติ ในการช่วยผลักดันให้ผู้เกี่ยวข้องของทั้งสองฝ่ายได้พบกัน ได้หารือและลงลึกในรายละเอียดด้านเทคนิคและวิชาการ จนสหกรณ์โคนมวังน้ำเย็นซึ่งให้ความสนใจในเทคโนโลยีของนิวซีแลนด์อย่างมากได้จัดคณะไปเยือนนิวซีแลนด์เพื่อหารือต่อเนื่องในรายละเอียด และเยี่ยมชมสำนักงานของ LIC ที่เมืองแฮมิลตัน นอกจากนี้ ผู้แทนจากจุฬาลงกรณ์ฯ ภายใต้โครงการของ RUN ก็ได้เดินทางเยือนนิวซีแลนด์ เพื่อเยี่ยมชมสำนักงาน ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ และ Smart farm ต้นแบบของ LIC ที่เมืองแฮมิลตัน เพื่อประเมินศักยภาพของฝ่ายนิวซีแลนด์ รวมถึงศึกษาเพิ่มเติมในแง่เทคนิคและวิชาการด้วย อย่างไรก็ตาม สถานะล่าสุดยังไม่สามารถตกลงกันได้เพิ่มเติม และสหกรณ์โคนมวังน้ำเย็นได้ล้มเลิกความตั้งใจที่จะร่วมมือกับฝ่ายนิวซีแลนด์ในเรื่องเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ไปในที่สุดท้าย โดยได้แจ้งฝ่ายนิวซีแลนด์ว่า มีความประสงค์จะทดลองใช้ระบบในลักษณะที่คล้ายคลึงกันของกรมปศุสัตว์ที่กำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนาขึ้นใหม่ และเป็นระบบที่จะไม่มีค่าใช้จ่ายสำหรับเกษตรกรในการเข้าใช้ระบบดังกล่าว

ในขณะเดียวกันสถานเอกอัครราชทูตฯ ก็ได้ประสานงานกับกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้อย่างใกล้ชิด เพื่อพยายามผลักดันให้มีการต่อยอดการค้าเนินการเกี่ยวกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตรดังที่กล่าวมาจากฝ่ายไทยโดยใช้มิติด้านวิทยาศาสตร์เพื่อการทูตด้วย เนื่องจากกรมอเมริกาฯ ก็มีการจัดโครงการเกี่ยวกับการทูตวิทยาศาสตร์เช่นเดียวกัน กล่าวคือ โครงการส่งเสริมความร่วมมือด้าน วทน. เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการศึกษาระหว่างไทย–ออสเตรเลีย–นิวซีแลนด์ โดยโครงการดังกล่าวจะเชิญภาคส่วน องค์กร สถาบัน ที่เกี่ยวข้องของไทยเยือนออสเตรเลียและนิวซีแลนด์เพื่อพบหารือกับหน่วยงานที่ทำงานในลักษณะคล้ายคลึงกัน ให้ได้ทำ ความรู้จักหรือสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยในกรณีที่เคยมีการติดต่อกันมาก่อนแล้ว โดยกรมอเมริกาฯ ได้จัดโครงการดังกล่าวรวม 3 ครั้ง โดยในแต่ละครั้งจะมีอธิบดีหรือรองอธิบดีกรมอเมริกาฯ ร่วมเดินทางไปด้วย เนื่องจากเป็นโครงการที่มีความสำคัญ ดังนี้

¹⁶ Website: www.lic.co.nz

โครงการส่งเสริมความร่วมมือด้าน วทน. เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการศึกษา ระหว่างไทย-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ ครั้งที่ 1 (ระหว่าง 5-13 กรกฎาคม 2557) เพื่อผลักดันการสร้าง กรอบการหารือระดับนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ (science policy dialogue) และแสวงหาหุ้นส่วน แห่งการสร้างสรรค์ (creative partnership) โดยในส่วนของความร่วมมือกับนิวซีแลนด์ มีสาขา เป้าหมาย ได้แก่ อาหารและการเกษตร (โคนมและโคเนื้อ) ซึ่งมีผู้แทนจาก สวทช. และจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ร่วมเดินทางไปเพื่อศึกษาเรื่องโคนมโดยเฉพาะด้วย และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (ภาพยนตร์ และ animation) เพื่อผลักดันการจัดทำความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ไทย-นิวซีแลนด์

โครงการส่งเสริมความร่วมมือด้าน วทน. และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ระหว่างไทย- ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ ครั้งที่ 2 (ระหว่าง 5-16 กันยายน 2558) ในส่วนของความร่วมมือกับ นิวซีแลนด์ยังคงเน้นเรื่องอาหารและโคนม โดยผู้แทนฝ่ายไทยจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้นำเสนอ พัฒนาการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมโคนมไทย อาทิ การจัดตั้ง Dairy Innovation Network of Thailand การ จัดตั้งกลุ่ม Young Smart Farmers ซึ่งเป็นกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความสนใจที่จะใช้เทคโนโลยีมา สนับสนุนในการเลี้ยงโคนม รวมถึงการดำเนินงานของชมรมนมสร้างชาติที่พยายามสนับสนุนและ ส่งเสริมอุตสาหกรรมโคนมของไทยทั้งระบบด้วย นอกจากนี้ ยังมีการหารือเกี่ยวกับ Functional Food และติดตามเรื่องความร่วมมือด้านภาพยนตร์และ animation โดยได้พบกับ New Zealand Film Commission และบริษัท Pukeko Production ของ Sir Richard Taylor ด้วย¹⁷

โครงการส่งเสริมความร่วมมือด้าน วทน. และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ระหว่างไทย- ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ ครั้งที่ 3 (ระหว่าง 6-12 สิงหาคม 2559) ซึ่งในส่วนของการบินนิวซีแลนด์ ยังคงเน้นเรื่องอาหาร โดยได้มีการพบหารือและรับฟังการบรรยายสรุปจาก Plant and Food Research และ New Zealand Food and Innovation Network¹⁸ และผู้แทนจากจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยยังคงติดตามเรื่องความร่วมมือด้านโคนม โดยเน้นเรื่องความเป็นไปได้ในการสร้าง ความร่วมมือกับเครือข่าย Thailand Dairy Network¹⁹ แต่การดำเนินการครั้งนี้ได้มีความพยายาม ในการชักชวนให้ฝ่ายนิวซีแลนด์พิจารณาความเป็นไปได้ในการใช้ประโยชน์จาก Food Innopolis และมีการเพิ่มสาขาเป้าหมายของโครงการ ได้แก่ การออกแบบสร้างสรรค์และแพคเกจจิ้ง ทำให้ การหารือเรื่องโคนมมีพื้นที่จำกัด และลดความโดดเด่นลง

3.3.2 ปัญหา

จากการติดตามพัฒนาการของการผลักดันการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรม ด้านการเกษตร 2 เรื่องจากนิวซีแลนด์สู่ไทยระหว่างปี 2558-2561 อย่างใกล้ชิดมาโดยตลอด ทั้งใน มิติการทูตเพื่อวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์เพื่อการทูต ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และประเมินปัญหาของฝ่าย ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ ดังนี้

¹⁷ กระทรวงการต่างประเทศ, โทรเลข ที่ 1104/367/2558 ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2558. (เอกสารภายใน).

¹⁸ กองแบชฟักได้, บันทึกข้อความ ที่ 1104/1614/2559 ลงวันที่ 27 กันยายน 2559. (เอกสารภายใน).

¹⁹ กองแบชฟักได้, บันทึกข้อความ ที่ 1104/2121/2559 ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2559. (เอกสารภายใน).

3.3.2.1 ฝ่ายไทย

ภาครัฐ (รวมถึง อสค.) ยังขาดความไว้วางใจใน “ผู้เล่น” ฝ่ายนิวซีแลนด์ เนื่องจากไม่ใช่หน่วยงานภาครัฐของนิวซีแลนด์ มีความไม่ชัดเจนในเรื่องของนโยบายว่าต้องการสนับสนุนและผลักดันการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในอุตสาหกรรมโคนม โดยเฉพาะเกษตรกรไทย ผู้เลี้ยงโคนมอย่างไร องค์กรใดจะเป็นเจ้าภาพในการดูแลเรื่องนี้ และมีความกังวลในเรื่องของการเปิดเผยข้อมูล “ลับ” ต่างๆ ให้แก่ระบบที่จะพัฒนาขึ้นโดยชาวต่างชาติ หรือแม้แต่ความลึกลับในตัวของเทคโนโลยีเองด้วย นอกจากนี้ ฝ่ายไทยเองยังมีโครงการที่จะวิจัยและพัฒนาทั้งในเรื่องพันธุกรรม โคนมทนร้อนต่อไปเองในลักษณะของการ crossbreeding ข้ามสายพันธุ์และการสร้างระบบ platform Big Data ของไทยเอง และยังมีข้อมูลว่า ฝ่ายไทยได้รับข้อเสนอเรื่องการพัฒนา ระบบ platform Big Data จากประเทศอื่นให้ฝ่ายไทยพิจารณาด้วย จึงทำให้การหารือกับฝ่ายนิวซีแลนด์ ไม่มีความคืบหน้า

ภาคเอกชน (รวมถึงสหกรณ์โคนม) ยังมีความลังเลเนื่องจาก ระบบ platform Big Data เป็นเทคนิคใหม่ที่ต้องอาศัยความเข้าใจและประสบการณ์ในการใช้งาน ระบบยังพัฒนาไม่สมบูรณ์สำหรับการใช้งานในประเทศไทย โดยเฉพาะเรื่องของภาษา จะต้องมีการทดลองใช้งานจริง และจะมีค่าใช้จ่ายในการใช้งาน แม้ว่าฝ่ายนิวซีแลนด์ได้แสดงความพร้อมที่จะอุดหนุน และได้เร่งหาแหล่งเงินทุนและงบประมาณสนับสนุน ทั้งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทย และจากภาคส่วนต่างๆ ที่ลงทุนอยู่ในระดับนานาชาติ เพื่ออุดหนุนเพิ่มเติมให้เกษตรกรไทยในช่วงแรก ซึ่งเป็นช่วงทดลองใช้งานของระบบ แต่ก็ยังไม่เป็นแรงจูงใจที่ชัดเจนเพียงพอที่จะโน้มน้าวฝ่ายไทยได้อันนี้ ฝ่ายนิวซีแลนด์ได้ลงนามบันทึกความเข้าใจกับ DEPA เพื่อจะขอใช้งบประมาณจาก DEPA มาช่วยอุดหนุนเกษตรกรไทยอีกทางหนึ่งด้วยแล้ว (โดยเป็นเงินของงบประมาณปี 2562) นอกจากนี้ สหกรณ์โคนมของไทยยังมีความสนใจที่จะทดลองใช้ระบบ platform ที่ฝ่ายไทยพัฒนาขึ้นเอง เนื่องจากไม่มีค่าใช้จ่ายและอาจเข้าใจง่ายกว่า เพราะยังมี feature ไม่มากนัก ส่วนในเรื่องพันธุกรรม โคนมทนร้อน ยังเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาในการพัฒนาและศึกษาวิจัยร่วมกัน แม้ไม่มีค่าใช้จ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องโดยตรงในตอนี้ แต่จะต้องเสียเวลาในการเข้าร่วมทำวิจัย และจัดทำฟาร์มทดลองเลี้ยง จึงทำให้ฝ่ายไทยชะลอความสนใจในเรื่องนี้ลง ทั้งนี้ หากจะต้องมีการลงทุนใดๆ ฝ่ายไทยส่วนใหญ่จะมองว่า การซื้อเทคโนโลยีโดยตรงจะได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่ากว่าการร่วมงานวิจัยและพัฒนา ซึ่งมีความเสี่ยงสูงกว่า เนื่องจากยังไม่สามารถยืนยันได้ 100% ว่าผลของการวิจัยจะออกมาเป็นอย่างไร รวมถึงยังมองว่าเป็นการเสียเวลาด้วย โดยฝ่ายไทยยังไม่ค่อยตระหนักถึงความสำคัญในแง่ของ “ความเป็นเจ้าของ” เทคโนโลยีมากนัก

ภาควิชาการ (โดยเฉพาะกลุ่มอาจารย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและเครือข่าย RUN ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการเกษตรและอาหาร และดิจิทัล) มีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเข้ามาช่วยเหลือ เรียนรู้ และร่วมพัฒนา มีความพร้อมที่จะร่วมลงทุนในแง่บุคลากร แต่ในแง่งบประมาณยังเห็นว่าโครงการที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมนี้ ควรได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาคเอกชนและจากฝ่ายนิวซีแลนด์ ซึ่งจะเป็นผู้รับผลประโยชน์โดยตรง ในขณะที่อาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านโคนมจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ยังมีความกังวลใจในเรื่องความ “ลับ” ของข้อมูลอยู่ รวมทั้งอาจารย์จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดังกล่าวเอง ก็กำลังดำเนินโครงการที่จะพัฒนาระบบ platform ของตนเอง ทำให้ไม่กระตือรือร้นที่จะร่วมมือกับฝ่ายนิวซีแลนด์แต่อย่างใด

สถานเอกอัครราชทูตฯ เองก็ประสบปัญหาในเชิงเทคนิคและวิชาการ โดยหลายครั้งเจ้าหน้าที่ของสถานเอกอัครราชทูตฯ ไม่สามารถเข้าใจถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ได้มากนัก แม้ในหลายครั้งจะได้มีการทำการบ้านด้วยการศึกษาเพิ่มเติมจนมีความเข้าใจอยู่บ้างในระดับหนึ่ง แต่ก็ไม่มีผลลึกซึ้ง นอกจากนี้ อาจยังขาดความเข้าใจในความซับซ้อนของอุตสาหกรรมการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย และการทำงานของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม รวมถึงระบบสหกรณ์ของไทยที่มีความแตกต่างกับระบบสหกรณ์ของนิวซีแลนด์อย่างมาก การมีเจตนาที่เพียงอยากส่งเสริมอาชีพเกษตรกรไทยผู้เลี้ยงโคนม ซึ่งเป็นอาชีพพระราชทานโดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และความหวังกังวลว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมของไทยจะประสบความเดือดร้อนจากการมีผลบังคับใช้ของ TNZCEP อาจไม่เพียงพอที่จะผลักดันโครงการที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสูงดังกล่าวได้

อนึ่ง แม้สถานเอกอัครราชทูตฯ จะตระหนักว่า นมผงส่วนใหญ่ที่ไทยนำเข้าจากนิวซีแลนด์ จะนำไปใช้ในอุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร ซึ่งมีความต้องการส่วนผสมที่มีคุณภาพดีเพิ่มมากขึ้นอยู่เกือบตลอดเวลา หลังจากที่รัฐบาลมียุทธศาสตร์ที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร ดังนั้น การลดข้อจำกัดการนำเข้าสินค้าประเภทนมจะตอบสนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารที่เพิ่มมากขึ้นและภาคอุตสาหกรรมจะได้รับประโยชน์จากต้นทุนการผลิตที่ลดต่ำลง ซึ่งหลายฝ่ายมองว่าการส่งออกของนิวซีแลนด์มาไทย ที่เน้นหนักไปที่การขายนมผงให้แก่กลุ่มอุตสาหกรรมอาหารของไทย จะแตกต่างไปจากการผลิตนํ้านมภายในประเทศของเกษตรกรไทยที่เป็นการผลิตนํ้านมให้แก่ผู้บริโภคภายในประเทศ โครงการนมโรงเรียน ฉะนั้น การเปิดตลาดให้กับสินค้านมผงจากนิวซีแลนด์ก็ไม่แน่ว่าจะมีผลมากนักต่อเกษตรกรผู้ผลิตนมภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเศรษฐกิจของไทยเน้นในด้านอุตสาหกรรม และไทยนำเข้าผลิตภัณฑ์นมผงในลักษณะที่เป็นวัตถุดิบ (raw material) สำหรับอุตสาหกรรมอาหาร (food industry) สูงเป็นอันดับที่ 3²⁰ แต่คนส่วนใหญ่ในชนบทยังคงเกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรมอยู่ ไทยจึงต้องระวังในการเปิดเสรีที่อาจจะส่งผลกระทบต่อชาวนาและคนงานผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง²¹ และจึงเป็นเรื่องที่ไทยต้องระมัดระวังในการเปิดเสรีที่อาจจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรและคนงาน โดยมีภาชี้นำเข้าที่สูงและมีการกำหนดปริมาณการนำเข้าในผลิตภัณฑ์นมเพื่อสนับสนุนการผลิตในประเทศ²²

เกี่ยวกับประเด็นนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทย ได้แก่ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ก็ได้พยายามเจรจาเพื่อให้ฝ่ายนิวซีแลนด์ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอุตสาหกรรมโคนมของไทยเพื่อรองรับผลกระทบของการเปิดเสรีการค้าสินค้านมและผลิตภัณฑ์นมด้วย โดยได้ดำเนินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตนํ้านมดิบอย่างยั่งยืนของเกษตรกรโคนมไทยร่วมกับกรมปศุสัตว์

²⁰ สถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม, ข้อมูลจากการศึกษาดูงาน เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2562 ในกรอบการอบรม นบท. รุ่นที่ 11.

²¹ สำนักอเมริกาและแปซิฟิก กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, การศึกษาร่วมว่าด้วยการจัดทำความตกลงการค้าเสรี (Closer Economic Partnership: CEP) ไทย-นิวซีแลนด์.

²² “นมและผลิตภัณฑ์นม” ภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย และไทย-นิวซีแลนด์ [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.dtn.go.th>.

นอกจากนี้ยังมีการลงพื้นที่และประชุมร่วมกับเกษตรกรและผู้ประกอบการไทย สร้างกรอบความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อ “จัดทำโคนมไทยบุกตลาดต่างประเทศด้วย FTA” รวมถึงจัดโครงการจับมือผู้ประกอบการโคนมไทยบุกตลาดต่างประเทศโดยใช้ประโยชน์จาก FTA ซึ่งน่าจะเป็นตัวบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นค่อนข้างชัดเจนว่า แม้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะเห็นว่า การมี FTA กับนิวซีแลนด์เป็นเรื่องที่ดีและมีประโยชน์ แต่ก็มีความตื่นตัวและห่วงกังวลมากเช่นเดียวกันว่าการเปิดเสรีจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรโคนมของไทย จึงต้องเร่งหามาตรการช่วยเหลือ

นอกจากนี้ ทุกภาคส่วนของไทยยังขาดการทำงานที่สอดประสานกัน ต่างฝ่ายต่างทำงานโดยมองจากมุมมองของตัวเอง ไม่มีการหารือกันเอง ไม่มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและยั่งยืน ตลอดจนการประสานท่าทีระหว่างกัน และการมองผลประโยชน์จากมุมมองของตนเอง โดยไม่ได้มองภาพรวมของอุตสาหกรรมหรือมองลึกไปถึงเกษตรกร ทำให้ในการหารือกับฝ่ายนิวซีแลนด์ในแต่ละครั้งเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างหารือ ไม่พร้อมที่จะนั่งหารือร่วมกัน แบ่งปันความคิดเห็นระหว่างกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน จนเกิดความไม่ชัดเจน ความไม่มั่นใจ และพูดไป “คนละเรื่องเดียวกัน” อยู่เสมอ หรือแม้แต่การดำเนินความพยายามที่จะช่วยเหลือเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมหรือผู้ประกอบการกิจการเกี่ยวกับโคนมของไทย ก็ยังคงทำในลักษณะต่างคนต่างทำเช่นกัน

3.3.2.2 ฝ่ายนิวซีแลนด์

ยังขาดความเข้าใจในวัฒนธรรมการทำงานของไทย โดยฝ่ายนิวซีแลนด์มองในมิติเดียวด้วยความมั่นใจและภาคภูมิใจว่า เทคโนโลยีและนวัตกรรมของตนเป็นสิ่งที่ดีมาก ๆ ฝ่ายไทย โดยเฉพาะเกษตรกรไทยจะต้องชื่นชอบ ชื่นชม และได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยีนี้อย่างเต็มที่ ภาครัฐและภาคเอกชนของไทยจึงควรต้องร่วมมือกันอย่างสุดความสามารถเพื่อมาพัฒนาระบบ platform และพันธมิตรโคนมที่พร้อมร่วมกับฝ่ายนิวซีแลนด์ เพื่อผลประโยชน์ของเกษตรกรและอุตสาหกรรมเลี้ยงโคนมของไทย และมองด้วยว่า ฝ่ายไทยจะต้องตระหนักในเงื่อนไขเวลาของการมีผลบังคับใช้อย่างเต็มรูปแบบของความตกลง TNZCEP ซึ่งเมื่อมีการเปิดเสรีตามความตกลงแล้ว นมผงคุณภาพสูงราคาต่ำจากนิวซีแลนด์จะทะลักเข้ามาสู่ตลาดของไทยได้อย่างเสรี ซึ่งเมื่อถึงเวลานั้น เกษตรกรของไทยก็อาจไม่สามารถต้านทานหรือแข่งขันได้ และอาจต้องเลิกกิจการหรือออกจากอาชีพเลี้ยงโคนมไปเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ฝ่ายนิวซีแลนด์ยังมองในแง่ของความคุ้มค่าว่า หากไทยใช้เทคโนโลยีของนิวซีแลนด์ ไทยจะได้รับเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้า หลากหลาย และครบครัน ไว้ใช้ในทันที โดยไม่ต้องเสียเวลาพัฒนาเทคโนโลยีของไทยเองขึ้นมาใหม่ เทคโนโลยีของนิวซีแลนด์จะตอบโจทย์การเลี้ยงโคนมและการบริหารจัดการฝูงโคของเกษตรกรไทยในปัจจุบันและในอนาคตได้เลย สร้างมูลค่าเพิ่มให้อุตสาหกรรมเลี้ยงโคนมของไทย ทำให้มีความก้าวหน้ากว่าประเทศอื่นๆ ในอนุภูมิภาค เพื่อให้ไทยก้าวไปเป็นผู้นำด้านการเลี้ยงโคนมและอุตสาหกรรมโคนมในแถบนี้ ซึ่งอาจเป็นการมองต่างมุมกับฝ่ายไทยหรือเป็นความทะเยอทะยานที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ดี ขณะนี้ฝ่ายนิวซีแลนด์ได้ตระหนักถึงข้อจำกัดบางประการที่ทางสถานเอกอัครราชทูตฯ ได้พยายามชี้ให้เห็นและให้คำแนะนำมาโดยตลอดแล้ว เช่น ในการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐของไทย ควรต้องให้มีหน่วยงานภาครัฐของนิวซีแลนด์เข้ามามีส่วนร่วมด้วย ซึ่งขณะนี้ฝ่ายนิวซีแลนด์จึงได้พยายามดึงเอาหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องของนิวซีแลนด์ ได้แก่ Ministry for Primary Industries สถานเอกอัครราชทูตนิวซีแลนด์ประจำประเทศไทย และ New

Zealand Trade and Enterprise เข้ามาร่วมงานด้วยแล้ว ซึ่งจากการหารือกับเอกอัครราชทูตนิวซีแลนด์ประจำประเทศไทยคนปัจจุบันทราบว่า สถานเอกอัครราชทูตนิวซีแลนด์ประจำประเทศไทยพร้อมการสนับสนุนโครงการนี้อย่างเต็มกำลัง และจะผลักดันให้ New Zealand Trade and Enterprise ช่วยสนับสนุนโครงการนี้อีกทางหนึ่งด้วย

จากการหารือกับผู้แทนฝ่ายนิวซีแลนด์ครั้งล่าสุด ฝ่ายนิวซีแลนด์ยังคงแสดงความมุ่งมั่นอย่างเต็มที่ที่จะผลักดันการดำเนินโครงการทั้ง 2 ส่วนต่อไป และมองว่าปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น แม้จะมีความซับซ้อนมากในสายตาของฝ่ายนิวซีแลนด์ แต่ก็ยังเชื่อว่าน่าจะเป็นสิ่งที่สามารถแก้ไขได้ โดยอาจต้องใช้หลายๆ วิธีการ (approach) ร่วมกัน ซึ่งรวมถึงการเร่งดึงภาครัฐของนิวซีแลนด์เข้ามาร่วมด้วยดังที่กล่าวมาแล้ว การทำงานร่วมกับภาควิชาการของไทยเพิ่มมากขึ้น ด้วยการให้ภาควิชาการของไทยร่วมทำวิจัยกับทีมของนิวซีแลนด์ การสร้างความชัดเจนเรื่องรูปแบบการทำงานร่วมกัน (business model) และสถานะของการเป็นเจ้าของเทคโนโลยีหรือเจ้าของร่วม การจัดตั้งสำนักงานตัวแทนในกรุงเทพฯ เพื่อให้เห็นถึงความตั้งใจจริงของฝ่ายนิวซีแลนด์ และจะทำให้มีจุดติดต่อ (contact point) ที่สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ฯลฯ

ในห้วงต่อไป ฝ่ายนิวซีแลนด์จะเร่งรัดและติดตามเรื่องการเชิญอธิบดีกรมปศุสัตว์และคณะเยือนนิวซีแลนด์อย่างใกล้ชิด เนื่องจากได้มีการทาบทามกันมาเป็นเวลานานและได้มีการตอบรับการเยือนในหลักการไว้แล้ว แต่ยังคงติดขัดเนื่องจากสถานการณ์การเมืองภายในของไทย (การเลือกตั้งทั่วไป) และฝ่ายนิวซีแลนด์จะเริ่มกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเปิดสำนักงานตัวแทนที่กรุงเทพฯ รวมถึงจะเตรียมเสนอ business model ที่จะระบุถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ ให้ชัดเจน โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในส่วนที่จะตกแก่กลุ่มสหกรณ์และเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมของไทยเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการอุดหนุนโดยฝ่ายนิวซีแลนด์และ/หรือภาคส่วนอื่นๆ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อนและมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อกกลุ่มสหกรณ์และเกษตรกรสามารถเปรียบเทียบกับการใช้ระบบ platform ของไทยที่หากพัฒนาได้สำเร็จจะเปิดให้สหกรณ์และเกษตรกรใช้ระบบโดยไม่มีค่าใช้จ่าย

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

การใช้การทูตวิทยาศาสตร์มีความสำคัญยิ่งทั้งในบริบทของโลกในปัจจุบันซึ่งมีความสลับซับซ้อนและมีความเกี่ยวข้องกันอย่างแยกไม่ออก วิทยาศาสตร์และการทูตมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและการดำรงอยู่ของมวลมนุษยชาติอย่างมากอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน และทั้งในแง่ที่การทูตวิทยาศาสตร์สามารถเป็นมิติหนึ่งของการดำเนินความสัมพันธ์ทวิภาคีที่มีประสิทธิภาพและก่อประสิทธิผลได้ ในช่วงเวลาที่ความสัมพันธ์ทางการทูตแบบปกติประสบภาวะ “ชะลอตัว”

จากกรณีศึกษาที่ยกมา การใช้การทูตวิทยาศาสตร์ในการดำเนินความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย-นิวซีแลนด์ แม้จะได้รับความสนใจและความร่วมมือจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องของไทยและนิวซีแลนด์ในระดับที่สูงพอสมควร และภาคส่วนต่างๆ ก็ได้แสดงออกว่าเล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ก้าวหน้าและเป็นประโยชน์ทั้ง 2 เรื่องดังกล่าว รวมถึงตระหนักในความเร่งด่วนของการดำเนินการที่มีเงื่อนไขเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่การผลักดันการดำเนินการดังกล่าวก็ยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ โดยมีปัญหาและอุปสรรคดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ถึงเวลาแล้วที่ไทยจะต้องให้ความสำคัญกับการทูตวิทยาศาสตร์อย่างจริงจัง และหารูปแบบความร่วมมือที่จะตอบโจทย์ในการผลักดันการทูตวิทยาศาสตร์ ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างเป็นเนื้อเดียว โดยอาจใช้ทฤษฎีเครือข่าย (network) เข้ามาช่วยในการดำเนินการ และจะต้องสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายด้านการทูตวิทยาศาสตร์อย่างจริงจัง ให้เป็นรูปแบบที่มีโครงสร้างการบริหารจัดการ และมีความยืดหยุ่นในขณะเดียวกัน ทั้งในระดับองค์กร ระดับระหว่างองค์กรภายในประเทศไทย และระดับนานาชาติ ผ่านการสนับสนุนของสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่อย่างเต็มที่

ในปัจจุบันไทยสามารถ identify ภาคส่วนต่างๆ หน่วยงาน และองค์กรหลักๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทูตวิทยาศาสตร์ได้ค่อนข้างชัดเจนแล้ว จึงไม่น่าจะเป็นการยากที่จะส่งเสริมให้หน่วยงานเหล่านั้นได้พบปะหารือ รวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาชน เพื่อให้การทูตวิทยาศาสตร์สามารถตอบสนองความต้องการของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้อย่างทันทั่วถึงและเกิดประโยชน์ต่อประเทศไทย รวมถึงประชาคมระหว่างประเทศอย่างเต็มที่

4.2 ข้อเสนอแนะ

ตามที่นางสาวกาญจนา วานิชกร ผู้เข้ารับการอบรม นบท. รุ่นที่ 5 ได้เคยให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานการทูตวิทยาศาสตร์ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง โดยจะต้องมีหน่วยงานเจ้าภาพที่ชัดเจนทั้งด้านวิทยาศาสตร์และด้านการทูต ซึ่งรวมถึงหน่วยงานกำหนดนโยบาย หน่วยสนับสนุนงบประมาณ และหน่วยปฏิบัติ รวมถึงการจัดตั้งที่ปรึกษา ด้าน วทน. ประจำกระทรวงการต่างประเทศและเครือข่ายประสานงานด้านการทูตวิทยาศาสตร์ (Science Diplomacy Network)²³ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะเพิ่มเติม ต่อยอดจากความคิดดังกล่าว ดังนี้

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กระทรวงการต่างประเทศจะต้องมีความตั้งใจจริงที่จะแสดงบทบาทในฐานะเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานและเชื่อมโยงทุกมิติของนโยบายต่างประเทศ โดยเฉพาะการทูตวิทยาศาสตร์ ซึ่งผู้แทนจากหลายหน่วยงานที่เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและเคยเข้าร่วมโครงการส่งเสริมความร่วมมือด้าน วทน. เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการศึกษา ระหว่างไทย-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ เคยให้ความเห็นพ้องกันว่า กระทรวงฯ เป็นหน่วยงานที่เหมาะสมจะเป็นตัวกลางประสาน เชื่อมโยง และติดตามบูรณาการความร่วมมือต่างๆ ระหว่างหน่วยงานไทยด้วยกันเองและฝ่ายออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ได้ต่อไป²⁴ การทำงานจะต้องมีความต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

นอกจากนี้ ไทยจะต้องมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในเวทีระหว่างประเทศในด้านวิทยาศาสตร์ จะต้องมีข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการประชุม/สัมมนาเชิงวิชาการทางวิทยาศาสตร์ที่สำคัญจากทั่วทุกมุมโลก และส่งผู้แทนที่มีความรู้ความสามารถเป็นตัวแทนประเทศไทยไปเข้าร่วม และสานต่องานที่เกิดจากการประชุม/สัมมนานั้นอย่างต่อเนื่อง โดยไม่เข้าร่วมเพียงเป็นครั้งคราว หรือไปเพื่อให้ได้ชื่อว่า “เข้าร่วม” เท่านั้น แม้แต่ Sir Peter Gluckman, Chief Science Advisor to the Prime Minister of New Zealand ซึ่งเคยเข้าร่วมการประชุมวิชาการกับคณะผู้แทนไทย เคยกล่าวกับผู้แทนของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวลลิงตัน ว่า คณะผู้แทนไทยประกอบไปด้วยผู้แทนที่เก่ง มีความสามารถ และมีความคล่องตัวสูง (active) ในการประชุม สามารถแสดงบทบาทในฐานะผู้แทนประเทศได้เป็นอย่างดีและน่าสนใจยิ่ง แต่เป็นที่น่าเสียดายที่มักขาดความต่อเนื่อง เมื่อจบการประชุมก็ จะไม่มีการติดตามต่อ และไม่มี ความชัดเจนว่าจะมีผู้แทนเข้าร่วมการประชุมในครั้งต่อไปหรือไม่อย่างไร

4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

ในการดำเนินการด้านการทูตวิทยาศาสตร์ควรต้องมีการปฏิรูป ดังนี้

4.2.2.1 ระดับหน่วยงาน

กระทรวงการต่างประเทศ

1) พิจารณาจัดตั้งหน่วยงานหลักรับผิดชอบงานด้านการทูตวิทยาศาสตร์ โดยอาจเป็นในรูปของคณะกรรมการการทูตวิทยาศาสตร์ระดับกระทรวง ภายใต้การนำของ

²³ กาญจนา วานิชกร, วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อความสัมพันธที่ดีระหว่างประเทศ: กรณีศึกษาการพัฒนาพลังงานชีวมวล, สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 5 ปี 2556.

²⁴ กองแปซิฟิกใต้, บันทึกข้อความ ที่ 1104/986/2557 ลงวันที่ 19 กันยายน 2557. (เอกสารภายใน).

เอกอัครราชทูตประจำกระทรวง มีผู้แทนระดับบริหารของหน่วยงานภายในที่เกี่ยวข้องร่วมใน คณะกรรมการ และอาจมอบกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศเป็นฝ่ายเลขานุการ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิด ความเป็นเอกภาพในการดำเนินการในนามของกระทรวงฯ และไม่ให้เกิดผลกระทบแก่กันดำเนินการตาม ความสนใจและความถนัดของกรม และคณะกรรมการดังกล่าวจะเป็นผู้ประสานงานหลักของ กระทรวงฯ ในการติดต่อกับหน่วยงานภายนอก สร้างเอกภาพและความน่าเชื่อถือของกระทรวงฯ

2) มีการจัดตั้งงบประมาณรองรับการดำเนินงานของคณะกรรมการ การทูตวิทยาศาสตร์ระดับกระทรวง

3) กระทรวงฯ ต้องเร่งกระชับความสัมพันธ์กับเครือข่ายงานด้านการทูต วิทยาศาสตร์ ทุกหน่วยงาน และต้องมีการสนับสนุนอย่างจริงจังให้นักการทูตมีโอกาสสร้าง ความสัมพันธ์กับผู้ที่อยู่ในแวดวงวิทยาศาสตร์ อาทิ นักวิจัย นักวิชาการ นักธุรกิจ NGO think tanks โดยมีคณะกรรมการการทูตวิทยาศาสตร์ระดับกระทรวงเป็น “ผู้เล่น”

4) ในโลกปัจจุบันนักการทูตต้องได้รับการติดต่ออาวุธทางความรู้ด้าน วทน. นักการทูตควรต้องได้เข้ารับการอบรมเพิ่มเติมในเรื่อง วทน. โดยสถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ ซึ่งอาจจะนั่งอยู่ในคณะกรรมการการทูตวิทยาศาสตร์ระดับกระทรวงด้วย อาจเข้ามามีบทบาท ในการช่วยจัดหลักสูตรและจัดการฝึกอบรมให้ความรู้ด้าน วทน. แก่ข้าราชการทุกระดับอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ

5) การรับสมัครนักการทูตรุ่นใหม่เข้าทำงานจะต้องให้มีความหลากหลาย ทางความรู้พื้นฐานมากขึ้น โดยเฉพาะความรู้ด้าน วทน. และต้องมีการวาง career path ที่ชัดเจน

4.2.2.2 ระดับชาติ

โดยที่กระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยงานที่จะมีบทบาทนำในด้าน การทูตวิทยาศาสตร์ แต่หน่วยงานเจ้าภาพในการลงมือปฏิบัติจริงในการถ่ายทอดเทคโนโลยีจะไม่ใช่ กระทรวงการต่างประเทศ ดังนั้น จะต้องมีการสร้างเครือข่ายที่มีรูปแบบโครงสร้างที่ยั่งยืนและใช้ เครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพด้วยความยืดหยุ่น โดยในระยะต่อไปอาจต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ ระดับชาติด้านการทูตวิทยาศาสตร์โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธาน เพื่อให้ เป็นกลไกและเป็นเวทีหลักที่ทุกหน่วยงานด้าน วทน. และการต่างประเทศจะสามารถหารือกันทั้งใน ระดับนโยบายและในเรื่องการวางแผนปฏิบัติการร่วมกัน เป็นเสมือนหน่วยงานกลาง (clearing house) สำหรับทุกฝ่าย โดยคณะกรรมการระดับชาตินี้จะรวบรวมผู้แทนจากหน่วยงานในกำกับของ กระทรวงที่มีความเกี่ยวข้องกับงานด้าน วทน. ผู้แทนสถาบันการศึกษาและวิจัย ผู้แทนภาคธุรกิจ และ think tanks ฯลฯ ด้วย เพื่อเป็นเครือข่ายประสานงานด้านการทูตวิทยาศาสตร์ (Science Diplomacy Network)

เพื่อประโยชน์ในการสั่งการและการติดตามผลการดำเนินงานด้านการทูต วิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการบูรณาการการทำงานระหว่างหลายหน่วยงานร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จำนวนมาก คณะกรรมการระดับชาติดังกล่าวจึงควรจะต้องมีการรายงานผลการดำเนินงานให้ นายกรัฐมนตรีทราบและสั่งการ โดยเป็นการรายงานรายไตรมาสผ่านทางรองนายกรัฐมนตรีที่กำกับ ดูแลด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้ผู้บริหารสูงสุดรับทราบ ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ติดตาม ทักท้วง เร่งรัด และ เป็นการกำกับดูแลการดำเนินการต่างๆ ของคณะกรรมการในลักษณะ top down อีกทางหนึ่ง

เนื่องจากยังอาจมีข้อขัดข้องในการประสานงานและการส่งการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศโดยรวมเป็นหลัก

4.2.2.3 ระดับนานาชาติ

กระทรวงการต่างประเทศ โดยสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ ร่วมกับผู้แทนกระทรวงวิทยาศาสตร์ที่ประจำการในต่างประเทศ จะต้องเป็นหน่วยงานหลักในการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประเทศเจ้าภาพ/เมืองที่ตั้งของสำนักงาน ในการดำเนินงาน การทูตวิทยาศาสตร์ทั้ง 3 มิติ (การทูตเชิงวิทยาศาสตร์, การทูตเพื่อวิทยาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์เพื่อการทูต) โดยบูรณาการการทำงานกับส่วนกลางอย่างเป็นเนื้อเดียวกัน นอกจากนี้ จะต้องมีการส่งมอบงาน การทูตวิทยาศาสตร์กันอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดเครือข่ายในลักษณะที่มีความยั่งยืน ไม่ยึดติดกับตัวบุคคล

นอกจากนี้ เพื่อผลักดันให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือด้าน วทน. ที่ยั่งยืน ในระดับนานาชาติ กระทรวงการต่างประเทศจะต้องพิจารณาร่วมกับคณะกรรมการระดับชาติ ในการ identify ประเทศที่มีศักยภาพและความก้าวหน้าสูงด้าน วทน. ที่ไทยสนใจที่จะมีความร่วมมือด้วยให้ได้ และกระทรวงการต่างประเทศจะต้องใช้ทุกวิถีทางในการผลักดันการจัดทำความตกลงด้านความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์ หรือ วทน. ระหว่างไทยกับประเทศนั้นๆ ให้เร็วที่สุด เพื่อเป็นกรอบในการสร้างเวที เพื่อการส่งเสริมความร่วมมือด้าน วทน. ระหว่างกันอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

บรรณานุกรม

เอกสารทั่วไป

- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. Fact Book ความตกลงความเป็นหุ้นส่วนเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น ไทย-นิวซีแลนด์ Thailand–New Zealand Closer Economic Partnership: TNZCEP. สิงหาคม 2552.
- นรชิต และ นฤมล สิงห์เสนี (รวบรวมและเรียบเรียง). การเสด็จพระราชดำเนินเยือนนิวซีแลนด์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ 18–26 สิงหาคม 2505. กุมภาพันธ์ 2549.
- Daryl Copeland. A Role for Science Diplomacy? Soft Power and Global Challenges Part I. Website: Guerrilla Diplomacy–Rethinking International Relations. 15 November 2010.
- _____. A Role for Science Diplomacy? Soft Power and Global Challenges Part II. Website: Guerrilla Diplomacy–Rethinking International Relations. 29 November 2010.
- _____. A Role for Science Diplomacy? Soft Power and Global Challenges Part III. Website: Guerrilla Diplomacy–Rethinking International Relations. 13 December 2010.
- _____. Bridging the Chasm: Why science and technology must become priorities for diplomacy and international policy Part III. Website: Guerrilla Diplomacy–Rethinking International Relations. 17 August 2015.
- _____. Rebuilding Canada – and its place in the world: Science and diplomacy after the decade of darkness. Website: Guerrilla Diplomacy–Rethinking International Relations. 21 October 2015.
- Gabriella Paar–Jakli. Networked Governance and Transatlantic Relations: Building Bridges through Science Diplomacy. New York, 2014.
- Joseph S. Nye, Jr. Bound to Lead: The Changing Nature of American Power. New York, 1990.
- _____. Soft Power: The Means to Success in World Politics New York, 2004.
- Lloyd S. Davis and Robert G. Patman. Science Diplomacy: New Day or False Dawn?. Singapore, 2014.
- The Royal Society. New frontiers in science diplomacy: navigating the changing balance of power. January 2010.

เอกสารภายใน

กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ. บทบาทการทูตเชิงวิทยาศาสตร์ (Science Diplomacy) ของ
กระทรวงการต่างประเทศ. กุมภาพันธ์ 2557.

กระทรวงการต่างประเทศ. โทรเลข ที่ 0702/ว.117/2557 ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2557

_____. โทรเลข ที่ 0702/ว.86/2558 ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2558

_____. โทรเลข ที่ 1104/367/2558 ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2558

กองแปซิฟิกใต้. บันทึกข้อความ ที่ 1104/1614/2559 ลงวันที่ 27 กันยายน 2559

_____. บันทึกข้อความ ที่ 1104/2121/2559 ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2559

_____. บันทึกข้อความ ที่ 1104/68/2557 ลงวันที่ 30 พฤษภาคม 2557

_____. บันทึกข้อความ ที่ 1104/986/2557 ลงวันที่ 19 กันยายน 2557

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงฮอนดูรัส. โทรเลข ที่ OTT 206/2557 ลงวันที่ 9 พฤษภาคม 2557

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล

กาญจนา วานิชกร. วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อความสัมพันธที่ดีระหว่างประเทศ:

กรณีศึกษาการพัฒนาพลังงานชีวมวล. สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ

กระทรวงการต่างประเทศ หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 5 ปี 2556

ฐมาภรณ์ อภิสิทธิ์. การดำเนินการร่วมมือของหน่วยงานไทยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใน

กรอบคณะกรรมการอาเซียนว่าด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ASEAN Committee on

Science and Technology: COST) เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน.

สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ หลักสูตรนักบริหาร

การทูต รุ่นที่ 6 ปี 2557

ณรงค์ บุญเสถียรวงศ์. การทูตเชิงวิทยาศาสตร์: กรณีศึกษาบทบาทของสถานเอกอัครราชทูต ณ

กรุงฮอนดูรัส ในการส่งเสริมความร่วมมือด้านสาธารณสุขระหว่างไทยกับแคนาดา. สถาบัน

การต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ หลักสูตรนักบริหารการทูต

รุ่นที่ 6 ปี 2557

ศิริพันธ์ ทับทิมเทศ. แนวทางที่ดีในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับต่างประเทศด้านการวิจัย

วิทยาศาสตร์. สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 7 ปี 2558

การแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น

มงคล เตชะกำพูน, นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี 2560 อธิการบดีมหาวิทยาลัยวิจัย จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย และอดีตคณบดีคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 3

กรกฎาคม 2562

Adrian Boshier, ผู้บริหารกลุ่ม Hampton Venture Partners เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2562

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

Website: www.dairynz.co.nz Dairy New Zealand

Website: www.dtn.go.th กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

Website: www.hamptonventurepartners.com Hampton Venture Partners (HVP)

Website: www.iiasa.ac.at International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA)

Website: www.lic.co.nz Livestock Improvement Corporation (LIC)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

Aide Memoire ของรัฐบาลนิวซีแลนด์ นำส่งถึงฝ่ายไทยโดยหนังสือสถานเอกอัครราชทูต
นิวซีแลนด์ประจำประเทศไทย ที่ 2014/035 ลงวันที่ 9 มิถุนายน 2557

THA/NZ/6/1

Note Number: 2014/035

The New Zealand Embassy presents its compliments to the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of Thailand and has the honour to advise that further to the Acting Head of Mission's call on Director General Songsak Saicheua on Thursday 5 June, the Embassy provides the attached *aide memoire* outlining the New Zealand Government's measures in response to the coup d'état in Thailand.

The Embassy further advises that New Zealand's Minister of Foreign Affairs noted during a Parliamentary Select Committee meeting on 5 June that New Zealand is, "reassessing our engagement with Thailand including avoiding high level political bilateral engagement and ceasing military cooperation".

The New Zealand Embassy takes this opportunity to renew to the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of Thailand the assurances of its highest consideration.

Bangkok, 9th June 2014

Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of Thailand
Bangkok

Aide Memoire
Measures in response to Military coup d'état in Thailand
New Zealand

Through public statements New Zealand has made clear its deep concern at the military coup in Thailand and the proposed timeline for elections.

New Zealand will immediately cease bilateral military-military cooperation with Thailand.

This includes suspending Thailand from the Mutual Assistance Programme (MAP) and ceasing future training of Thai military staff.

However, the Thai military officer currently attending the NZDF Command and Staff college will be allowed to complete his course in December.

There will be no high level bilateral contact with the National Council for Peace and Order leadership.

There are no bilateral visits at Ministerial level currently planned, and any such visits, including by Permanent Secretaries as Acting Ministers, are unlikely to take place at this stage.

New Zealand officials will continue to meet with Thai Permanent Secretaries in their role as Senior Officials.

New Zealand declines Thailand's earlier proposal to set dates for Foreign Ministry Consultations, under current circumstances.

New Zealand will likely continue cooperation with Thailand in regional and multilateral fora, including on military-military and defence activities, although this will be assessed on a case-by-case basis.

ภาคผนวก ข.

ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นไทย-นิวซีแลนด์
(Thailand–New Zealand Closer Economic Partnership: TNZCEP)

(1) พันธกรณี

- มีผลใช้บังคับ 1 กรกฎาคม 2548
- สินค้าไทยปัจจุบันภาษีร้อยละ 0 แล้ว 99.17% และภายในปี 2568 สินค้าทุกรายการจะลดภาษีนำเข้าเหลือร้อยละ 0 (เหลือรายการสินค้าเกษตรอ่อนไหวที่มีมาตรการปกป้องพิเศษ เช่น เนื้อวัว เครื่องในวัว/หมู นมและครีมแบบผง และมาตรการโควตาภาษี เช่น นมและครีม มันฝรั่ง และหัวหอม) ทั้งนี้ TNZCEP ระบุให้ทบทุนมาตรการ SSG ภายใน 3 ปี นับจากความตกลงมีผลใช้บังคับ (2551) นิวซีแลนด์สินค้าทุกรายการลดภาษีนำเข้าเหลือร้อยละ 0 แล้วตั้งแต่ปี 2558
- บริการ
- ยังไม่มีการจัดทำข้อบ่งชี้การค้าบริการ และข้อผูกพันการเปิดตลาด
- อยู่ระหว่างหารือเรื่องการเปิดตลาดการค้าบริการ
- ลงทุนไทยเปิดตลาดให้นิวซีแลนด์มาลงทุนได้ 100% ในธุรกิจผลิตสินค้าบางประเภทที่รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการลงทุน เช่น ธุรกิจผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ซอฟต์แวร์ เครื่องจักร ผลิตภัณฑ์กระดาษ การแปรรูปอาหารที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ นิวซีแลนด์เปิดตลาดให้คนไทยไปลงทุนในธุรกิจทุกประเภทได้ 100% ยกเว้นประมง

(2) สถานะ/ความคืบหน้าการเจรจา

- ไทยและนิวซีแลนด์มีกำหนดที่จะประชุมคณะกรรมการร่วมความตกลง TNZCEP เพื่อเจรจาต่อตาม built-in agenda ในเดือนกันยายน 2561 โดยไทยจะติดตามโครงการให้ความช่วยเหลือเรื่องการปรับตัวภาคโคนมเพื่อรองรับการเปิดเสรีสินค้านมและผลิตภัณฑ์ในปี 2564 และ 2568
- ไทยได้ทบทวนปรับเพิ่มปริมาณนำเข้า (Trigger Volume) ภายใต้ TNZCEP ของสินค้าหางนม (เวย์) 20% ไขมันเนย 10% และเนยแข็ง 10% โดยมีผลใช้บังคับแล้วตั้งแต่วันที่ 13 พฤศจิกายน 2560 ทั้งนี้ เนื่องจากไทยมีการนำเข้าจริงสูงกว่าเพดานปริมาณนำเข้ามาก ตามความต้องการของอุตสาหกรรมการผลิตในประเทศ และจะเป็นการช่วยให้อุตสาหกรรมโคนมไทยได้ปรับตัวเพื่อรองรับการเปิดเสรีในอนาคตอันใกล้
- การค้าบริการ จะต้องเจรจาจัดทำข้อบ่งชี้การค้าบริการภายใน 3 ปี (คือ ภายในปี 2551) นับจากความตกลงฯ มีผลใช้บังคับ (มีผลบังคับใช้ในปี 2548) โดยไทยพร้อมที่จะเจรจาจัดทำข้อบ่งชี้การค้าบริการในรูปแบบ Positive List อย่างไรก็ดี นิวซีแลนด์ประสงค์ที่จะใช้รูปแบบ Negative List Approach

(3) ประโยชน์ที่ไทยได้รับ

- มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับนิวซีแลนด์ในปี 2560 ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2548 ที่ความตกลงมีผลบังคับใช้ ร้อยละ 194.87 โดยล่าสุดปี 2560 ไทยได้ดุลการค้า 1,004.12 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ไทยส่งออก 1,643.37 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ นำเข้า 639.25 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) สินค้าไทยที่ได้ประโยชน์ คือ สินค้าส่งออกไปนิวซีแลนด์ เช่น ชิ้นส่วนยานยนต์ เครื่องหนัง เครื่องนุ่งห่ม รองเท้า และเครื่องใช้ไฟฟ้า

- คนไทยจะสามารถเข้าไปลงทุนในธุรกิจทุกประเภทได้ 100% ยกเว้นประมง นอกจากนี้ นิวซีแลนด์จะให้การส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน เช่น จะไม่เวนคืนทรัพย์สินของนักลงทุนต่างชาติ ยกเว้นเป็นไปเพื่อผลประโยชน์สาธารณะในลักษณะที่ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ และให้สิทธินักลงทุนต่างชาติในการฟ้องร้องรัฐบาลนิวซีแลนด์ได้ หากรัฐมีการทำผิดพันธกรณีที่ได้ตกลงกันได้

ส่วนอเมริกาใต้ และแปซิฟิก

สำนักอเมริกา แปซิฟิก และองค์การระหว่างประเทศ

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

กุมภาพันธ์ 2561

(ข้อมูลจากเว็บไซต์กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ www.dtn.go.th)

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายพสุศิษฏ์ วงศ์สุรวัฒน์
ประวัติการศึกษา	– DEA (Etudes Politiques), Institut d’Etudes Politiques de Grenoble, France – รัฐศาสตรบัณฑิต (การปกครอง), คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2535	บริษัท ผลิตภัณฑ์วิศวะไทย จำกัด (ในเครือปูนซีเมนต์ไทย)
พ.ศ. 2538	เข้ารับราชการกระทรวงการต่างประเทศ–นายเวร, ฝ่ายตรวจลงตรา และเอกสารเดินทางคนต่างด้าว สำนักงานปลัดกระทรวง
พ.ศ. 2543	เลขานุการตรี กองแอฟริกา กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา
พ.ศ. 2544	เลขานุการตรี สำนักงานปลัดกระทรวง (เลขานุการรองปลัดกระทรวง)
พ.ศ. 2545	เลขานุการโท สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงราบัต
พ.ศ. 2547	เลขานุการโท กองยุโรป 1 กรมยุโรป
พ.ศ. 2548	เลขานุการโท สำนักงานเลขานุการรัฐมนตรี (เลขานุการผู้ช่วยรัฐมนตรี)
พ.ศ. 2549	เลขานุการเอก (ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี คณะทำงานรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ฝ่ายการเมือง)
พ.ศ. 2550	เลขานุการเอก สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีสเซลส์
พ.ศ. 2554	เลขานุการเอก สำนักงานเลขาธิการกรม กรมยุโรป
พ.ศ. 2555	ที่ปรึกษา สำนักงานปลัดกระทรวง (หัวหน้าสำนักงานเลขานุการปลัดกระทรวง)
พ.ศ. 2558	ที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวลลิงตัน
พ.ศ. 2559	อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวลลิงตัน
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักการทูตชำนาญการพิเศษ กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ